

žurnál

Žurnál Univerzity Palackého v Olomouci | květen 2017 | číslo 4 | ročník 26

rozhovor

**Čeština
nezanikne**

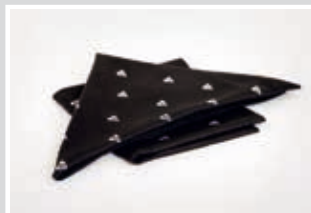
Univerzita Palackého
v Olomouci

Genius loci...

Objevte letní nabídku v UPointu!

UPoint – prostor v srdci Olomouce jako stvořený pro setkávání, práci i odpočinek. Místo, kde naleznete celou řadu upomínkových předmětů, na nichž se podíleli studenti a absolventi UP, šikovní tvůrci a producenti z blízkého i vzdáleného okolí.

UPoint

UPoint – informační centrum a obchod Univerzity Palackého
dům U Černého psa | Horní náměstí 12 | Olomouc
www.upoint.upol.cz

obsah

- 2 — Univerzita Palackého umí přilákat i nejlepší „hráče“ ve vědě
- 5 — Fotostory – Majáles UP
- 6 — Veletrh inkluze nabídl možnosti pro vzdělávání romských předškoláků
- 6 — Studenti filozofické fakulty uspěli v simulovaném jednání OSN v New Yorku
- 7 — International Teaching Week podesáté ovládl fakultu tělesné kultury
- 7 — V Olomouci se sešli odborníci z nelékařských zdravotnických profesí
- 8 — Lékařská fakulta přivítala dvě generace svých absolventů. Poprvé i ty diamantové
- 8 — Odborníci z pedagogické fakulty pomáhali v Rusku prostřednictvím teatroterapie
- 9 — Univerzita vyznamenala rakouského právníka Armina Stolze
- 9 — Děkan přírodovědecké fakulty ocenil vědecké práce studentů
- 10 — Vědci si zkusili roli výrobců i padělatelů peněz. Kvantových!
- 11 — Archeologové z UP zkoumají unikátní studnu
- 12 — Nová metoda mění pohled na reaktivitu prvků
- 13 — Portrét – Jan Michalík
- 16 — Úspěchy akademiků a studentů
- 19 — Jazykové okénko
- 20 — Kaleidoskop krátkých zpráv
- 22 — S Nadačním fondem UP i za čistší ovzduší
- 24 — Literární soutěž pro studenty Univerzity Palackého
- 25 — Rozhovor – Ondřej Bláha: Čeština nezanikne
- 28 — Reportáž – V létě se celý svět učí česky
- 30 — Doporučuji – co čte, poslouchá a sleduje akademická obec
- 32 — Olomoucké barokní slavnosti jsou zárukou jedinečných zážitků
- 33 — Zkušenost – Pět měsíců u Světové lékařské asociace
- 35 — Absolvent – Kateřina Neumannová: Nejlepší je, když vlastní dech nevnímáme
- 37 — Životní styl – Botanická zahrada je zdrojem poznání i místem odpočinku
- 38 — Odkaz – Moravsko-slovenské formy řeči
- 39 — Zrcadlení – Slovensko
- 40 — Univerzita v síti

foto na titulní straně: Gabriela Knýblová

Žurnál | Vychází dvakrát za semestr | Registrace: MK ČR E 12524, ISSN 1804-6754
Vydává Univerzita Palackého v Olomouci, Křížkovského 8, 771 47 Olomouc
IČ: 61989592 | Předseda redakční rady: Petr Bilík | Vedoucí redakce: Ivana Pustějovská | Layout: Věra Marešová | Sazba: Michaela Cyprová | Korekce: Jiří Slavík
Redakce | Biskupské nám. 1, Olomouc | telefon: 585 631 155 | e-mail: zurnal@upol.cz
Tisk | Profi-tisk group Olomouc | Náklad 4 000 ks

Vážení kolegové, milí studenti
a přátelé Univerzity Palackého,

Univerzita Palackého se v posledních letech výrazně proměňuje, a to ve všech myslitelných ohledech. UP se stává vyhledávaným pracovištěm ze strany zahraničních vědců, které do Olomouce láká reputace univerzity, vynikající výzkumná infrastruktura, bezpečí České republiky, krása města i konkurenceschopné finanční podmínky. Říká se, že lidé hlasují nohama. Odcházejí z míst bez perspektivy a přicházejí tam, kde mohou realizovat své ambice a sny. Univerzita Palackého se postupně stává atraktivní destinací především pro mladé vědce z celého světa, kteří se v Olomouci mohou podílet na velkých výzkumných projektech. Rostoucí mezinárodní charakter UP posiluje vnitřní konkurenci a ta má za následek vyšší kvalitu. Spolupráce se zahraničními kolegy nás však zároveň učí toleranci a respektu k lidem hovořícím jiným jazykem a přicházejícím z jiných kulturních okruhů. A to je podmínka sine qua non pro rozvoj občanské a svobodné společnosti v této zemi.

Protože nové číslo Žurnálu vychází na začátku zkouškového období, přeji všem studentům úspěch u zkoušek a státnic. Pamatujte však na to, že štěstí obvykle pomáhá pouze těm připraveným. A kolegům si dovolím popřát krásný začátek léta a také mnoho sil ve finiši dlouhého a náročného akademického roku 2016/2017.

Jaroslav Miller
rektor Univerzity Palackého

Členové mezinárodního týmu v RCPTM zapojení do projektu Pokročilé hybridní nanostruktury pro aplikaci v obnovitelných zdrojích energie. Klíčovou osobností skupiny je světově respektovaný vědec v oblasti fotoelektrochemie a obnovitelné energie Patrik Schmuki. Jeho zástupcem je Štěpán Kment (první zleva).

Univerzita Palackého umí přilákat i nejlepší „hráče“ ve vědě

Vědci si vybírají působiště obdobně jako sportovci, jdou do vyhlášených týmů za nejlepšími podmínkami a osobnostmi. Takto s oblibou přirovnává svět vědy a sportu ředitel Regionálního centra pokročilých technologií a materiálů (RCPTM) přírodovědecké fakulty Radek Zbořil. Současně tak de facto předkládá návod, jak vynikající osobnosti včetně těch nejvýznamnějších „mozků“ ze zahraničí získat. Právě jím vedené vědecké centrum je důkazem toho, že to jde. Vědci z ciziny ale působí i v dalších vědeckých centrech či na fakultách.

text:
Martina Šaradínová
Velena Mazochová
Milada Hronová
foto:
Gabriela Knýblová

Díky štědrým dotacím z evropských fondů se za poslední roky infrastruktura na vědeckých pracovištích univerzity výrazně zlepšila a je srovnatelná se zahraničím. Pokud jde o zastoupení zahraničních vědeckých a akademických pracovníků, univerzitními lidry jsou v tomto ohledu zejména zdejší vědecká centra, vedle RCPTM i Centrum regionu Haná pro biotechnologický a zemědělský výzkum (CRH) a Ústav molekulární a translační medicíny (ÚTM), v nichž se podíl zahraničních pracovníků pohybuje kolem 20 procent.

„Internacionalizaci musíme věnovat velkou pozornost. Vedle světových elit vyrostou i naši studenti a začínající vědci, ti lidé mohou přivést i další významné badatele ze zahraničí. Konkurence navíc plodí kvalitu,“ domnívá se Zbořil.

Trojí zastoupení v seznamu nejcitovanějších vědců světa

Pokud jde o angažování špičkových vědců ze zahraničí, neklade si RCPTM malé cíle. Mimo jiné v něm působí hned tři osobnosti, které figuruji v prestižním seznamu nejcitovanějších vědců světa Highly Cited Researchers. Vedle „domácího“ fyzikálního chemika Pavla Hobzy je to i chemik Rajender S. Varma, který současně pracuje i v Agentuře pro ochranu životního prostředí USA.

„Je mi ctí být spojován s Regionálním centrem pokročilých technologií a materiálů. Vize jeho vedení vybudovat špičkové světové výzkumné centrum s vědci z různých

oborů i zemí je mi blízká. Toto centrum za krátký čas urazilo velmi dlouhou cestu a jsem si jistý, že zanedlouho bude vzorem pro všechny,“ domnívá se Varma, který se v Olomouci věnuje využití široké škály nanomateriálů v katalýze a environmentálních technologiích.

Trojici nejcitovanějších světových odborníků doplňuje Patrik Schmuki, který pracuje i na Univerzitě Alexandra Friedricha v německém Erlangenu. Je navíc klíčovou osobností projektu Pokročilé hybridní nanostruktury pro aplikaci v obnovitelných zdrojích energie z Operačního programu Výzkum, vývoj a vzdělávání. Do soutěže se v této výzvě přihlásilo 105 projektů, podporu jich získalo 32. Sedmiletý projekt RCPTM s dotací zhruba 130 milionů korun, který propojí elitní skupiny nanomateriálového výzkumu z celého světa, získal nejvyšší bodové ohodnocení.

Sázka na kvalitní postdoktorandy

Zhruba pětina zastoupení mají zahraniční vědci v Centru regionu Haná pro biotechnologický a zemědělský výzkum. Jeho ředitel a děkan přírodovědecké fakulty Ivo Frébort klade důraz zejména na vytváření míst postdoků pro zahraniční vědce. „Získat renomované zahraniční vědce umíme, v nedávné době u nás pracovali například japonští profesori Katsuyuki Tanizawa a Takashi R. Endo. Zapojili se do výzkumných projektů a bohaté zkušenosti předávali i mladým absolventům doktorského studia.

„Internacionalizaci musíme věnovat velkou pozornost. Vedle světových elit vyrostou i naši studenti a začínající vědci, ti lidé mohou přivést i další významné badatele ze zahraničí. Konkurence navíc plodí kvalitu.“

*Radek Zbořil
ředitel RCPTM*

„Zaujal mne způsob, kterým se zde dělá věda. Cením si především míry nezávislosti myšlení a postupů, které mohou při mém výzkumu uplatnit.“

Viswanath Das

„Jsem tady velmi rád. Jako vědec se totiž v Česku mohu svobodněji rozhodnout, na čem budu pracovat. A možná to bude znít až překvapivě, ale v České republice se mi líbí i proto, že se zde mohu pohybovat mnohem svobodněji než v Německu.“

Jörg Krappmann

Olomouc se stala novým domovem i pro Viswanatha Dase a Jörga Krappmanna (zleva).

Působení takto výrazných osobností ale bývá dočasné, obvykle souvisí s nějakým projektem. Za lepší řešení považují získávání nadějných zahraničních vědců jako postdoků, kteří si zde mohou vytvořit zázemí a zůstat natrvalo,“ nabízí variantu Frébort.

Obdobnou praxi uplatňuje i lékařská fakulta. Absolventi doktorských studií na zahraničních univerzitách využili šanci uplatnit se v biomedicínských oborech v rámci celouniverzitních projektů POST UP I a II. Po jejich ukončení se více než polovina z nich rozhodla ve své vědecko-výzkumné práci na lékařské fakultě pokračovat.

„Některé přilákala jména špičkových odborníků, jako je Jiří Bártek nebo Marián Hajdúch. Nejsou to ale jen odborné faktory, které rozhodly o jejich setrvání v Olomouci. Řada z nich se mohla ucházet o místo na významných evropských pracovištích, ale nevyhovují jim velké aglomerace typu Londýna ani třeba obrovské laboratoře v Heidelbergu. Olomouc není neznámé místo a svou atmosférou univerzitního města je pro ně nesmírně přitažlivá,“ vysvětlil proděkan lékařské fakulty Marián Modrianský.

Přinášejí nové podněty pro vědu i výuku

Hlavní přínos zahraničních postdoků představují podle něj zejména nové podněty, s nimiž do vědy a výzkumu vstupují. „Tím, že absolvovali jiný vzdělávací systém a postgraduální vzdělání získali v zahraničí, přinášejí nové myšlenky a nápady, které se týkají nejen odborné práce, ale i výuky, do níž jsou zapojeni. V současné době zde máme zajímavou sestavu osmi talentovaných mladých vědců z Itálie, Velké Británie, Indie, Slovinska nebo Polska. Většina z nich se zaměřuje na výzkum v oblasti genetiky a proteomiky,“ uvedl Modrianský.

V pozici postdoc fellow působí v Laboratoři experimentální medicíny ÚMTM už čtyři roky Viswanath Das, který pochází z Indie a titul Ph.D. získal na Viktorii University ve Wellingtonu na Novém Zélandu. „V Olomouci se mi zalíbilo, je to příjemné

studentské město, kde je vše na dosah. Ale především mne zaujal způsob, kterým se zde dělá věda. Cením si především míry nezávislosti myšlení a postupů, které mohu při svém výzkumu uplatnit,“ vysvětlil vědec, který se zaměřuje na 3D modely lidských tumorů a výzkum inhibitorů bílkovin, jež ovlivňují Alzheimerovu chorobu. Oceňuje, že v případě potřeby může svoji práci konzultovat s kolegy, kteří již mají ve vědě velké renomé.

První německý nadační profesor v tuzemsku

Germanista Jörg Krappmann bral před 25 lety cestu do Česka jako dobrodružství. Přijel na katedru germanistiky na filozofické fakultě na jeden semestr a zůstal natrvalo. „Osobně jsem mohl být u reformy, které přišly po Sametové revoluci. Bylo to něco, co by se mi v Německu nepoštěstilo. Nikdy dříve by mě například nenapadlo, že budu jedním z těch, kdo připraví zásadní studijní změny a že zde zůstanu další čtvrtstoletí,“ svěřil se Krappmann. V roce 1997 společně s kolegy založili Výzkumné centrum pro moravskou německou literaturu, kolem roku 2000 přišla navíc i nabídka z německého ministerstva kultury, aby byl v Česku zřízen institut nadačního profesora. Krappmann se jím stal v roce 2002 a Univerzita Palackého byla první zahraniční univerzitou, která nadačního profesora přijala.

„Jsem tady velmi rád. Jako vědec se totiž v Česku mohu svobodněji rozhodnout, na čem budu pracovat. A možná to bude znít až překvapivě, ale v České republice se mi líbí i proto, že se zde mohu pohybovat mnohem svobodněji než v Německu. Společnost se mi tady zdá otevřenější, do jisté míry i tolerantnější,“ dodal germanista, který se v Česku habilitoval. V Olomouci se oženil a založil rodinu.

Podobných příběhů zahraničních vědců by se dalo na univerzitě najít více. Svědčí o tom, že vědci jsou ochotni zamířit do ciziny za kvalitní vědou, nezanedbatelnou roli hraje i technické zázemí. K tomu je ale nutné přičíst fakt, že zahraničním vědcům se v Olomouci prostě líbí. Genius loci stále funguje...

„Je mi ctí být spojován s Regionálním centrem pokročilých technologií a materiálů. Vize jeho vedení vybudovat špičkové světové výzkumné centrum s vědci z různých oborů i zemí je mi blízká.“

Rajender S. Varma

„Olomouc není neznámé místo a svou atmosférou univerzitního města je pro zahraniční vědce nesmírně přitažlivá.“

*Marián Modrianský
proděkan LF*

fotostory

Koncerty, čtení, popíjení, požívání, posedávání, debatování, setkávání se s kamarády, prostě zábava. Takový byl letošní majáles studentů Univerzity Palackého. A protože byl ve znamení literatury, jeho královnou se stala Helena Sedláčková, ředitelka Knihovny UP.

foto:
Gabriela Knýblová
Velena Mazochová

8 fakult 1 univerzita

Veletrh inkluze nabídl možnosti pro vzdělávání romských předškoláků

Podpořit vstup romských dětí do vzdělávacího systému bylo hlavním cílem Veletrhu inkluze, který v Olomouci pořádala cyrilometodějská teologická fakulta s partnery projektu ROMSPIDO. První ročník populárně-odborné akce se zaměřil na práci s dětmi předškolního věku. V Atriu Uměleckého centra UP nabídl prezentaci neziskových organizací a partnerů projektu, tvůrčí dílnu pro malé předškoláky, filmovou projekci i vystoupení romské kapely Triangl. Přednášky z oblasti inkluzivního vzdělávání i speciálních vzdělávacích aktivit si mohli zájemci vyslechnout v rámci odborného semináře. Obě části programu

pak v závěru propojila beseda u kulatého stolu.

„Předškolákům, kteří nemají tolik podnětů jako jejich vrstevníci z majoritní společnosti, chceme posunout startovní čáru pro vstup do vzdělávacího systému na stejnou úroveň tak, aby byli připraveni na základní školu a návazně i na další vzdělávání,“ vysvětlil koordinátor projektu a odborný pracovník Institutu sociálního zdraví CMTF Zdeněk Meier. Jak připomněl děkan teologické fakulty a ředitel projektu Peter Tavel, v některých městech Olomouckého kraje se již podařilo zřídit několik dětských předškolních center.

„Ozvaly se i dvě další organizace, což potvrzuje, že je to dobrá cesta.“ V příštích letech by se měl projekt zaměřit také na středškoláky i friendly workers – pracovní místa nabízená místním sektorem.

Projekt Příprava romských dětí a dětí ze sociálně marginalizovaných skupin z Olomouckého kraje a okolí na vzdělávání pomocí dobrovolnictví a se zohledněním spirituálních potřeb (ROMSPIDO) vznikl za podpory MŠMT, evropských strukturálních a investičních fondů a Operačního programu Výzkum, vývoj a inovace. Jeho cílem je zapojení okrajových skupin dětí a mládeže do všech úrovní vzdělávací soustavy. (mav)

Studenti filozofické fakulty uspěli v simulovaném jednání OSN v New Yorku

Kristína Pitoňáková a Patrik Zvirinský, studenti katedry politologie a evropských studií, získali na prestižní konferenci National Model United Nations simulující jednání Organizace spojených národů (OSN) cenu za esej. „Outstanding Position Paper“ obdrželi za vynikající zastupování polských zájmů v uprchlické problematice.

„V konkurenci tří tisíc delegátů z celého světa se našim studentům opět podařilo obhájit stoprocentní úspěch za esej na předem zadaná témata. Tentokrát hájili zájmy Polska a k tomu, aby tzv. Outstanding Position Paper získali, museli velmi dobře nastudovat, jak se Polsko staví k uprchlické problematice jak v domácím, tak mezinárodním prostředí,“ řekla k úspěšné misi jejich pedagožka Ivana Častulíková. Univerzita Palackého je podle ní jedinou českou univerzitou, která se tohoto prestižního mítinku pravidelně účastní a je také jedinou vysokou školou, která Národní model OSN prostřednictvím kurzu i vyučuje.

„Mezinárodní konference simulující reálné jednání OSN se účastníme pravidelně už devět let díky spolupráci s americkou Valdosta State University. Tato univerzita tentokrát přivezla do New Yorku 16 studentů, my jsme skupinu doplnili o dva posluchače. Celá delegace pak získala také ocenění za komplexní jednání v příslušných komisích,“ doplnila Ivana Častulíková. Než studenti esej připravili, diskutovali o tématu i s diplomatickým sborem Stálé mise Polska při OSN. „Na přípravě jsme strávili asi tři měsíce, a když jsme za esej pak obdrželi cenu, řekli jsme si, že nám ta dřina stála za to. Při ocenění celé naší delegace v hlavním sále OSN jsme se cítili až euforicky,“ řekla Kristína Pitoňáková. V New Yorku byla poprvé a přemýšlí o tom, že by se ráda jednou věnovala mezinárodním vztahům. Poprvé v USA byl i její spolužák Patrik Zvirinský, který má zájem o vojenské zpravodajství. (map)

International Teaching Week podesáté ovládl fakultu tělesné kultury

Otěže výuky na fakultě tělesné kultury převzali zkraje dubna opět zahraniční lektori, a sice při jubilejní desáté mezinárodní výukové akci International Teaching Week. Studenti se v teoretických i prakticky zaměřených lekcích vedených v angličtině mohli setkat s dvanácti vyučujícími ze šesti zemí světa, mimo jiné z JAR, Izraele či Rumunska. Mezi tématy se objevil vztah geocachingu a pohybu, aqua gymnastika či jednoduché hry rozvíjející spolupráci i lo-

gické myšlení nebo workshop Football for peace.

„Fakulta tělesné kultury je nepochybně šťastná, že má řadu kvalitních akademiků vykazujících vynikající výsledky ve výzkumu, ale také pracovníky, kteří se aktivně podílí na internacionalizaci výuky,“ uvedl na adresu fakulty jeden z vyučujících Geoffrey Kohe z University of Worcester. Jeho brazilský kolega Billy Graeff pak Univerzitu Palackého označil jako in-

stituci, která má i díky akcím, jako je International Teaching Week, potenciál v budoucnu ovlivnit vývoj v oblasti pohybové aktivity a sportu.

První International Teaching Week se konal v listopadu 2012 po zavedení povinné výuky angličtiny na fakultě. K této významné změně v koncepci výuky cizích jazyků došlo v rámci ESF projektu Internacionalizace Fakulty tělesné kultury Univerzity Palackého v Olomouci. „Během deseti uspořádaných týdnů na naší fakultě vyučovalo na sedmdesát lektorů z téměř třiceti zemí světa a jejich výukou prošlo na tři tisíce studentů. Čím dál častěji jsou zahraniční vyučující zváni i do výuky odborných předmětů, takže se výuka nekoncentruje jen do hodin angličtiny. V lekcích se navíc snažíme klást důraz na aktivizující formy výuky,“ shrnula referentka pro zahraniční styky a řešitelka zmíněného projektu Zuzana Hanelová.

Na desátém International Teaching Weeku se organizačně podílela též katedra rozvojových a environmentálních studií přírodovědecké fakulty. (vim)

V Olomouci se sešli odborníci z nelékařských zdravotnických profesí

Profesní a právní aspekty ošetrovatelství i angličtina pro nelékařské pracovníky ve zdravotnictví byly tématy odborné konference, kterou uspořádala fakulta zdravotnických věd ve spolupráci se Spolkem vysokoškolsky vzdělaných sester a Profesní a odborovou unií zdravotnických pracovníků. Do Olomouce přilákala téměř padesát účastníků z českých a moravských nemocničních zařízení a univerzitních pracovišť.

Přednášky nabídl tématy týkající se soudně-znalecké činnosti, vedení zdravotnické dokumentace nebo syndromu vyhoření u zdravotnických pracovníků. Účastníci se zároveň seznámili s koncepcí a připravovanými výstupy mezinárodního projektu Healthcare English Language Programme (HELP), který je zaměřen na zvýšení úrovně profesní angličtiny studentů zdravotnických oborů a zdravotnického personálu ve středoevropských zemích. „Je to platforma v on-line nebo tištěné verzi obsahující čtrnáct výukových modulů a dalších šest, které jsou věnovány interkulturním rozdílům a komunikaci. Lze ji

využít ve výuce nebo pro samostudium. K dispozici bude zdarma i na mobilním zařízení,“ uvedl člen mezinárodního řešitelského týmu Lukáš Merz z Ústavu společenských a humanitních věd FZV.

S aktuálním vývojem ošetrovatelství a postavení zdravotních sester seznámila Jana Maňhalová (na snímku) ze Zdra-

votně sociální fakulty Jihočeské univerzity. Představila zároveň fungování Spolku vysokoškolsky vzdělaných sester, který od podzimu vede. „Cítili jsme potřebu udělat něco se současnou situací zdravotních sester. Zastáváme stanovisko, že bez vysokoškolského vzdělání se v dnešní době neobejdou,“ objasnila Jana Maňhalová. (mav)

8 fakult 1 univerzita

Lékařská fakulta přivítala dvě generace svých absolventů. Poprvé i ty diamantové

Úcta, obdiv i silné emoce ovládly atmosféru Diamantové promoce, kterou na Univerzitě Palackého poprvé uspořádala lékařská fakulta. Po neuvěřitelných šedesáti letech znovu složilo slavnostní slib sedmnáct absolventů z roku 1957.

„Vy patříte k těm úplně nejdůležitějším absolventům, protože jste šli s univerzitou od jejích počátků a skvěle jste v průběhu svých kariér prodávali její jméno. Jsem dojat a jsem rád, že tady mohu s vámi dnes být,“ uvedl rektor Jaroslav Miller, který diamantové absolventy přivítal společně s vedením fakulty.

Na okamžiky studentského života na sklonku padesátých let i na učitele a spolužáky, kteří se Diamantové promoce nedožili, zavzpomínal za všechny Jaroslav Rybka, emeritní vedoucí centra Světové zdravotnické organizace pro studium diabetu a vedoucí Diabetologického centra zlínské nemocnice. „Do ročníku nás nastoupilo 240 a promovalo 105. Rozhodli jsme se pro studium medicíny a po všech peripetiích, které doba prostoupená mocí přinesla, to bylo šťastné rozhodnutí. Prožili jsme několik režimů a nakonec jsme se dočkali demokracie a toho, že naše fakulta jde nahoru a že

z ní vychází mnoho evropských a světových objevů,“ zdůraznil Jaroslav Rybka.

Ojedinělou událost si nenechali ujít ani někdejší studenti z absolventského ročníku 1987, kteří se ve stejný den sjeli do Olomouce na tradiční akci Kořeny/Radicēs. Kromě neformálních setkání zahrnul program přednášky absolventů z pořádajícího ročníku nebo hudební vstup saxofonového kvintetu. V jeho podání zazněla nejen studentská hymna Gaudeamus igitur, ale i jazzové skladby včetně písně What a wonderful world/Jaký to nádherný svět, která byla i mottem letošních Kořenů. (map)

Odborníci z pedagogické fakulty pomáhali v Rusku prostřednictvím teatroterapie

Terapeuti z pedagogické fakulty se vydali na pomoc deprivovaným dětem, které žijí v pěstounských rodinách v kavkazském Armaviru. V Rusku tak ukázali, jak je možné léčit pomocí teatroterapie.

Společně s dalšími kolegy pracovali Oldřich Müller a Martin D. Polínek z Ústavu speciálněpedagogických studií s dětmi v nové SOS dětské vesničce. V Armaviru v ní žije 80 dětí s různými specifickými potřebami. Některým z nich zemřeli rodiče, jiné byly týrané, zneužívané, část z nich se narodila s fetální alkoholovým syndromem. Všechny však mají jedno společné: problém s navázáním jakéhokoliv vztahu.

„Právě dramaterapie a teatroterapie pomáhají v těchto situacích velmi účinně. Děti díky nim začnou být znovu kreativní, a pomalu jsou tak schopny opět se chopit odpovědnosti za svůj život. Problémy jsme konzultovali s místními psychology, psychiatry, lékaři a díky spolupráci všech se dostavily výsledky. Ty děti, které byly absolutně uzavřené, začaly spolupracovat. Jedna dívka dokonce uváděla divadlo. Pro

místní to byl doslova zázrak,“ řekl Oldřich Müller.

Deset terapeutických dní v Armaviru znamenalo pro dramaterapeuty z Univerzity Palackého velmi náročnou práci. Celé dny se věnovali jak dětem, tak jejich pěstounům, spolupracovali i s místními specialisty. Závěr jejich pobytu uzavřelo divadelní představení. „Byla to asi největší akce, kterou jsme podnikli prostřednictvím naší univerzity. Půlhodinové představení s názvem Podpoř mě se ale povedlo. Na jevišti vystoupilo na 60 lidí. Hráli o životě v SOS vesničce, hodnotách a o vzájemné podpoře, která z naší diskuze vyšla jako zcela zásadní,“ doplnil Oldřich Müller. Jeho kolega Martin D. Polínek zdůraznil, že dramaterapie i teatroterapie v Rusku není rozšířená, a především proto chtěli místní odborníci vidět její využití přímo v praxi. (map)

Univerzita vyznamenala rakouského právníka Armina Stolze

Na prestižní seznam držitelů Pamětní medaile UP přibýlo jméno další osobnosti. Ocenění získal přední rakouský odborník na srovnávací ústavní a správní právo Armin Stolz, který působí na Karl-Franzens-Universität v Grazu. Medaili získal za dlouholetou spolupráci s právníckou fakultou a za šíření dobrého jména olomoucké univerzity v zahraničí.

Rakouského právníka a vědce navrhl na ocenění právníká fakulta. „Armin Stolz spolupracuje s naší fakultou přes dvacet let, a to velmi úzce a významně i v rámci výuky. Výrazně přispěl a stále přispívá k šíření dobrého jména olomoucké univerzity v zahraničí a k rozvoji její mezinárodní prestiže,“ zdůvodnila návrh děkanka Zdenka Papoušková. Medaili rakouskému kolegovi předali proděkan Maxim Tomoszek a Stolzův nejbližší spolupracovník Michal Malacka z katedry mezinárodního a evropského práva. „Je mi velkou ctí a radostí přijmout tuto medaili. Spolupracuji s vámi od začátku devadesátých let, tedy od samého vzniku

vaší fakulty. Za tu dobu jste udělali velký kus práce. Fakulta pevně stojí na svých nohách, je vidět v zahraničí a stále se rozvíjí,“ řekl Armin Stolz, který letos slaví 60. narozeniny.

Do Olomouce přijel poprvé již v roce 1991, kdy se setkal s prvním polistopadovým rektorem Josefem Jařabem a prvním děkanem obnovené právnícké fakulty Miroslavem Liberdou. „Profesor Stolz podporoval znovuobnovenou fakultu prostřednictvím spoluorganizace letních škol v Olomouci a v Grazu, výměnných pobytních, vytvořením Rakouské knihovny, realizací kurzů ústavněprávní komparistiky a také zapojením fakulty do zahraniční spolupráce s Karl-Franzens-Universität v Grazu,“ vyjmenoval Michal Malacka.

Armin Stolz je expert na rakouské a srovnávací ústavní a správní právo a na srovnávací právo v oblasti umění a ochrany kulturních památek. Je členem gražské Altstadt-Sachverständigen Kommission a předsedou Komise pro stížnosti při

Ärztchamber für Steiermark. „Také je to nevsední znalec světové kultury, historie a architektury, milovník vlaků a jejich historie, bonviván a jeden z mála austroslavistů,“ prozradil na svého dlouholetého spolupracovníka Michal Malacka. (eha)

Děkan přírodovědecké fakulty ocenil vědecké práce studentů

Velký zájem studentů vzbudil 14. ročník studentské vědecké soutěže O cenu děkana na přírodovědecké fakultě. Své badatelské výsledky v ní prezentovaly na osm desítek účastníků a hodnotitelské komise si pochvalovaly vysokou kvalitu prací. Svědčí o tom i vyhlášení dvou hlavních vítězů, jimiž se stali posluchači bakalářského studia Eva Zahradníková a Vojtěch Brlík.

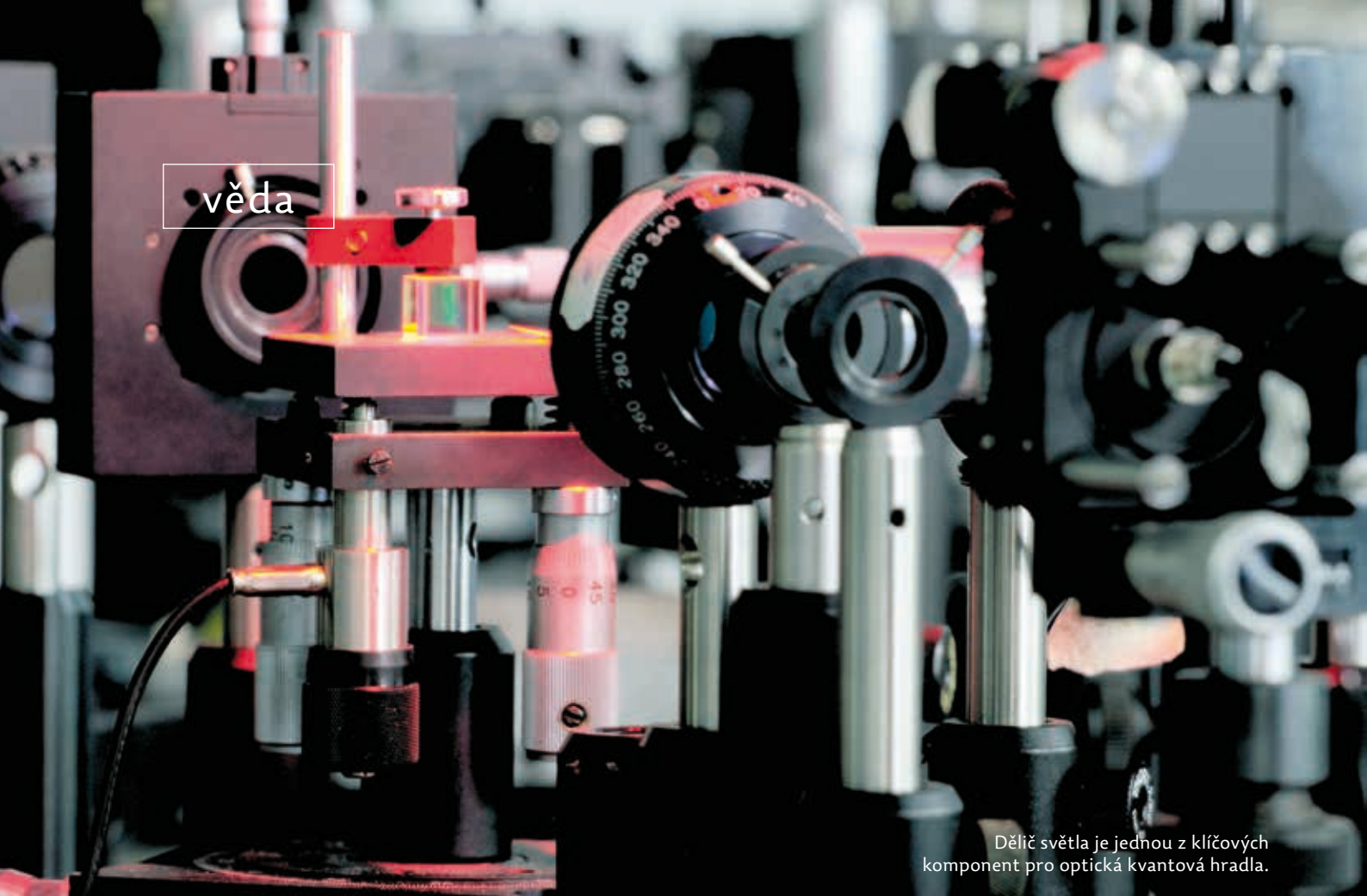
Studenti před porotami prezentovali práce z matematiky a informatiky, chemie, fyziky, biologie a ekologie, věd o Zemi i didaktiky přírodovědných oborů, a to vždy v bakalářské, magisterské a doktorské kategorii. Jména všech oborových vítězů budou vyryta na putovní poháry. V sekci Matematika a informatika se jím stal Zbyněk Kurač, ve Fyzice Aleš Stejskal, v Didaktice přírodovědných oborů zvítězila Veronika Cábová, v sekci Biologie a ekologie Vojtěch Brlík a Chemii ovládla Eva Zahradníková. Sekci Vědy o Zemi vyhrál Radek Barvíř, jemuž děkan Ivo Frébort udělil i zvláštní cenu za společenský přínos. Student geoinformatiky se

zabýval 3D tiskem tyflobmap, tedy hmatových map pro nevidomé.

Nejúspěšnější studenti se mohli těšit ze zvláštních stipendií i hodnotných cen. Podle děkana ale ceny nejsou to hlavní. „Nejdůležitější je to, abyste se naučili vytvářet kvalitní práce, které jsou současně prezen-

tovatelné. Je důležité umět vysvětlit i ostatním, čemu se ve vědě věnujete a že je to prospěšné. Soutěž je vhodná příležitost pro to, abyste v této oblasti získali potřebné zkušenosti a stali se z vás absolventi, kteří budou dobře reprezentovat svoji fakultu,“ řekl soutěžícím děkan. (srd)

věda

Dělič světla je jednou z klíčových komponent pro optická kvantová hradla.

Vědci si zkusili roli výrobců i padělatelů peněz. Kvantových!

Kvantové peníze nemusí být hudbou vzdálené budoucnosti. Přispěli k tomu i vědci ze Společné laboratoře optiky a Regionálního centra pokročilých technologií a materiálů, kteří jako první na světě existenci kvantových bankovek experimentálně ověřili. Poptávka po nich poroste patrně s rozvojem kvantových technologií.

Myšlenka virtuálních bankovek zapsaných do kvantových stavů fotonů pochází ze 70. let minulého století. Jelikož kvantové stavy nelze nikdy stoprocentně duplikovat, přenos informace je tak mnohem bezpečnější a kvantové peníze mohou ochránit finanční transakce před útoky hackerů. Zatím však zůstávalo pouze u teorie, kterou experimentálně ověřili až olomoučtí výzkumníci ve spolupráci s kolegy z Polska a Japonska.

„V našem článku jsme představili první experimentální realizaci protokolu pro kvantové peníze a zaměřili se na testování jejich odolnosti vůči kopírovacím metodám. Testovali jsme několik navržených schémat bankovek a ukázali, která obstojí i proti optimálnímu klonovacímu stroji,“ uvedl jeden z autorů Karel Lemr. Studii publikoval časopis NPJ Quantum Information z vydavatelství Nature.

text: Martina Šaradínová
foto: Společná laboratoř optiky

V praxi se kvantové peníze neuvžívají. Mimo jiné proto, že zatím nejsou vyvinuty kvantové paměti neboli peněženky, v nichž by bylo možné bankovky uchovat. Nicméně i vývoj v tomto směru jde rychle kupředu. „S rozvojem kvantových technologií poptávka po kvantových penězích poroste. Kvantové počítače a další zařízení totiž budou umět snadno prolomit algoritmy, jimiž jsou nyní finanční transakce chráněny. Možným řešením této bezpečnostní otázky je právě využití takzvaných kvantových peněz,“ nastínil možný vývoj další z autorů Antonín Černoch.

Vědci mohli navázat na své předchozí výsledky z oblasti kvantového zpracování informace, jejího přenosu i šifrování. Jádrem experimentu byl kloner, tedy zařízení pro kopírování kvantových stavů, které zdejší vědci v minulosti vyvinuli například pro využití v kvantových počítačích nebo v kvantové kryptografii. V tomto případě ho využili jako jakousi kopírku. Kloner dokáže kopírovat kvantové stavy sice ne sto-

procentně, ale nejlépe, jak mu to příroda umožní.

„V tomto článku jsme řešili i úspěšnost klonovacího procesu. Naše předchozí zařízení jsme konstruovali tak, aby kopie byly co nejvěrnější. Nicméně účinnost kopírování byla nízká, maximálně třicetiprocentní. U kvantových peněz je ale potřeba, aby alespoň polovina fotonů přežila a dorazila do banky. Proto jsme museli zkombinovat několik přístupů klonování tak, abychom měli vyšší úspěšnost a nepřekročili mez, za níž už banka bude peníze považovat za poškozené,“ doplnil Černoch.

Vědci v laboratoři simulovali přenos informace mezi bankami, fotony při pokusu vysílali na krátké vzdálenosti. V optických vláknech už ale mohou proudit desítky kilometrů a ve volném prostoru v jednotkách kilometrů. Právě na přenos kvantové informace v sítích se zdejší vědci nyní zaměřují. Testují různé prototypy komunikačních sítí a ověřují jejich funkčnost.

Kvantová mechanika je spolu s teorií relativity považována za pilíř moderní fyziky. Stav mikročastic v kvantové mechanice není popsán jejich přesnou polohou a hybností, jak je tomu v klasické mechanice, ale vlnovou funkcí, tedy souborem pravděpodobností mnoha poloh i hybností, kterých částice v jednom okamžiku současně nabývá.

Archeologové z UP zkoumají unikátní studnu

Odborníci z Univerzity Palackého začali zkoumat unikátní neolitickou studnu, kterou se jim podařilo před časem objevit ve spolupráci s archeology z Archeologického centra Olomouc na okraji Uničova. Jedinečný nález z mladší doby kamenné, kdy lidé používali především povrchovou vodu, dnes nabízí obrovské množství nových dat o počátku kulturní krajiny na Moravě.

„I když se společně s kolegy věnuji archeologii Uničova a jeho okolí už delší dobu, objev studny je pro mě nejceněnější ze všeho, co jsme dosud našli,“ řekla Pavlína Kalábková, vedoucí archeologické sekce katedry historie filozofické fakulty. Nález je hodnotný proto, že v neolitu lidé studny běžně nestavěli. Využívali především povrchovou vodu z řek, které tekly kolem tehdejších sídlišť.

Na Moravě byly zatím objeveny pouze čtyři studny a nově nalezená na okraji Uničova byla podle archeoložky Kalábkové po celou dobu fungování sídliště hojně využívána. „Studna je jakousi konzervou přírodního prostředí minulosti. Díky vlhku a jílů se v ní totiž zakonzervovalo velké

množství environmentálního materiálu, který nyní postupujeme k archeobotanickým, archeozoologickým i dendrologickým analýzám. V zásypu se například našly i mechy, které svědčí ještě o původním pralesu, jenž byl v okolí Uničova těsně po době ledové, a také zuhelnatělé obilí, které připomíná, že se na Uničovsku už v neolitu pěstovala pšenice jednozrnka a dvouzrnka. V bahně se uchoval i organický materiál, vodní koryši, kosti ryb, probleskovaly tam dokonce krovky brouků, ty od zlatohlávků i dnes svítily,“ vypočetla Pavlína Kalábková. Radost má i z nálezů různých druhů hmyzu, například neolitických mravenců, což je podle ní tak křehký materiál, že se s ním archeologové běžně ve výzkumu nesetkávají.

Odborníci nyní v laboratoři zkoumají obsah studny a nalezený materiál takzvaně plaví. „Zajímají nás výsledky environmentální analýzy, které nám pomohou rekonstruovat přírodní prostředí, a také archeologické analýzy, jež nám přinesou informace o životě lidí na sídlišti. Chceme rekonstruovat, jak příroda vypadala

v mladší době kamenné, tedy v době, kdy na Uničovsko přišli první lidé zemědělci, kteří na rozdíl od lovecko-sběračského života začali žít usedlý život a přírodu začali měnit ku prospěchu svých potřeb,“ dodala Kalábková.

Díky objevu studny uspěli archeologové z Univerzity Palackého u Grantové agentury ČR s tříletým projektem Počátek kulturní krajiny na Moravě – Výzkum unikátní neolitické studny z Uničova. Podílejí se na něm i odborníci z různých univerzitních a dalších vědeckých pracovišť celé České republiky. (map)

Nová metoda mění pohled na reaktivitu prvků

Nový pohled na popis chemických vlastností prvků přináší metoda českých a japonských badatelů, kterou v dubnu zveřejnil prestižní časopis Nature Communications. Vědci z Regionálního centra pokročilých technologií a materiálů (RCPTM) Univerzity Palackého, Fyzikálního ústavu Akademie věd ČR a Tokijské univerzity přišli na metodu, díky níž dokáží pomocí nejmodernějších mikroskopů pozorovat nejen jednotlivé atomy na povrchu pevných látek, ale také měřit jejich schopnost přitahovat elektrony, tedy jejich elektronegativitu. Nové poznatky by mohly umožnit řízení chemických reakcí například v katalýze nebo biochemii.

Elektronegativita mimo jiné určuje schopnost daného atomu reagovat s okolím a vytvářet chemické vazby. Donedávna ji vědci dokázali určit pouze pomocí technik, které pracovaly s velkým souborem atomů.

„Díky nové metodě dokážeme pomocí mikroskopie atomárních sil nejen stanovit elektronegativitu daného atomu na povrchu pevné látky, ale jsme schopni určit i její závislost na chemickém okolí měřeného atomu. To dříve nebylo možné. Provedli jsme experimentální měření vazebných energií povrchových atomů podpořené teoretickými výpočty. Jestliže umíme posoudit, jak chemické okolí ovlivňuje elektronegativitu, můžeme tyto jevy využít k řízení chemických reakcí,“ uvedl jeden z autorů článku Pavel Jelínek, který působí v RCPTM a Fyzikálním ústavu AV ČR.

Autorský tým navázal na vlastní práci z roku 2007, kterou tehdy na titulní

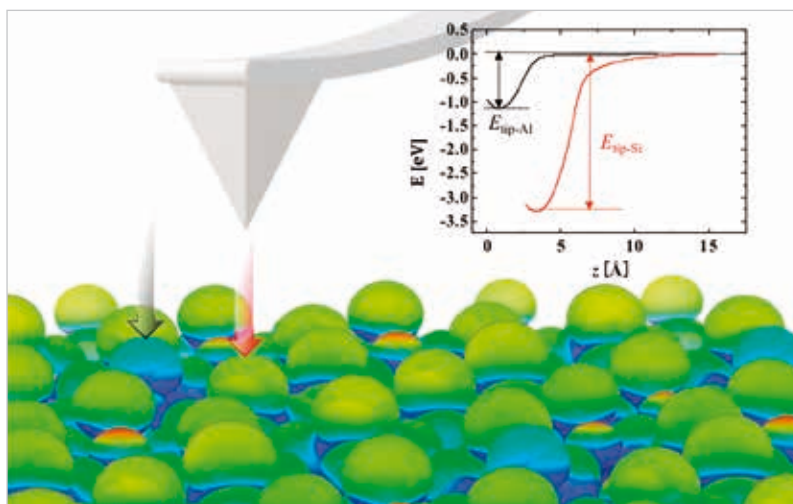
stránce zveřejnil časopis Nature. Nynější metoda však překonává omezení původního postupu chemické identifikace atomů a umožňuje určit totožnost chemických prvků s různou elektronegativitou. Otevírá tak cestu k hlubšímu pochopení podstaty chemické vazby a chemických procesů na atomární úrovni.

„Prokázali jsme, že dosavadní údaje o elektronegativitě prvků platí pouze v případě izolovaných atomů. Naše metoda umožňuje určit její změnu na základě chemického okolí atomu. Tím získáváme nový, komplexní pohled na elektronegativitu, a tudíž je třeba se trochu jinak dívat i na s ní související podstatu vazeb v chemických sloučeninách a na samotnou chemickou reaktivitu,“ dodal Jelínek. V periodické tabulce jsou neelektronegativnější halogeny v čele s fluorem,

nejméně elektronegativní jsou alkalické kovy.

Podle ředitele RCPTM Radka Zbořila může mít tato práce podstatné důsledky ve všech oblastech souvisejících s charakterem chemické vazby a průběhem chemických reakcí. „Jsem přesvědčen, že řada chemických principů, které byly v minulosti předpokládány a brány jako definitivní, budou postupně upřesněny díky unikátní možnosti nahlédnout hlouběji do struktury atomů a molekul pomocí rastrovacích mikroskopů,“ řekl Zbořil.

Vědci analýzou dat rovněž prokázali charakteristickou lineární závislost mezi vazebnými energiemi povrchových atomů různého chemického původu. Experimentálně tak prokázali platnost rovnice nositele Nobelovy ceny Linuse Paulinga pro polární kovalentní vazbu z 30. let minulého století.

Schematické znázornění měření interakčních sil mezi hrotem mikroskopu atomárních sil a atomy na povrchu pevné látky. Obrázek vykresluje elektronovou hustotu v okolí atomů, jejíž rozdíl mezi jednotlivými atomy nepřímo udává velikost elektronegativity daného atomu.

A portrait of Jan Michalík, a middle-aged man with glasses, wearing a dark blue blazer over a light blue button-down shirt. He is smiling and holding a wooden stick with a key attached to it in his right hand. He is standing in a modern, brightly lit room with wooden tables and chairs in the background.

portrét

text: Martina Vysloužilová
foto: Gabriela Knýblová

Jan Michalík

**profesor Ústavu
speciálněpedagogických studií
Pedagogické fakulty UP**

O jeho životě by se dala napsat celá „bichle“. Jen dětství prožité v Sudotech by vydalo na několik kapitol. Když mluví o minulosti ve Dvorcích na Bruntálsku, je vidět, že ve vzpomínkách je rád a rád se k nim vrací. I když to nebyla lehká doba. Zvláštní zádumčivá krajina, kterou po válce opustil její hospodář, ho nepřestává fascinovat.

Člověka během rozhovoru napadne, že místo, odkud pocházíme, ovlivňuje později náš život víc, než si připouštíme. „Tatínek je povoláním učitel a pochází z nesmírně chudých poměrů ze Slovenska. Jeho nejslavnější hláška je ze skanzenu v Rožnově. Když viděl skromné domky, tak říkal, takhle dobře jsme se neměli.“ Maminka je Němka, která po válce jako malé dítě nebyla odsunuta. Zatímco 98 procent německých rodin odešlo, ona zůstala – bez občanství a potravinových lístků. Její dětství bylo jedním z temných období, které ji dodnes ovlivňuje. „Moje dětství ale bylo bezstarostné. Žili jsme v roztrhaných teplácích, spokojeně občas upytlačili pstruha a les byl naším druhým domovem.“

Náhody, které často rozhodují

O volbě jeho budoucího povolání „se rozhodlo“ právě na rybách na Kružberku. „Při lovu si tatínek vždycky rozložil dřevěné prkno a opravoval školní sešity. Přišlo mi to tehdy jako pěkné povolání.“ Kdo by to řekl, že bude za několik desítek let jako vysokoškolský profesor a právník přednášet, psát učebnice, skripta, vychovávat Zlaté Ámose a měnit školské zákony. A také zásadním způsobem ovlivňovat osudy dětí a rodin, které se potkaly se vzácnou nemocí.

V rodné vesnici žil patnáct let a pak odešel na střední na ekonomku. Jeho sestra vystudovala bohemistiku a odjela do Rakouska, kde 25 let pracuje ve významné energetické společnosti. Do Sudet se již nevrátil, žije na Hané, kde se oženil. Vzal si spolužačku Alenu, se kterou má dvě děti. Přestože ho třídní profesorka na střední škole přemlouvala, ať „není blbý“ a studuje vysokou ekonomickou, své rozhodnutí stát se učitelem již nezměnil. A ve svém oboru se stal jedním z nejlepších v zemi. „Člověk se dnes musí smát, jaké náhody v životě člověka rozhodují.“

Přednášky proložené Cimrmanem

I když je na své kolegy a studenty často přísný, humor v jeho životě nechybí. Přednášku občas proloží cimrmanovskou „hláškou“. „Bohužel cimrmanovská kultura upadá, není to, co to bývalo. Přesto to mám rád, možná je to taková moje obrana a útěk od starostí.“ Jeho pohled se zastaví na fotografii dcery Pefky, kterou má ve své pracov-

ně. Když jí bylo 6 let, lékaři mu a jeho ženě oznámili, že dítě má mukopolysacharidósu (MPS). Nevyléčitelnou a smrtelnou nemoc. Ta je způsobena nedostatečnou funkcí životně důležitých enzymů v buňkách, což způsobuje strádání škodlivých látek v tkáních, například v játrech, slezině, srdci či mozku. Výsledkem jsou těžké poruchy těchto orgánů. Slovo mukopolysacharidósa slyšel poprvé v životě. Tehdy studoval práva v Brně. „Nemá smysl vzpomínat na týdny, které následovaly. Shrnout se to dá do jediného slova: bolest. Bolest, které se nic na světě nevyrovná.“ Až po dlouhé době si se ženou uvědomili, že není důležitá jen bolest, zklamání a strach. Důležitá byla Petruška a její mladší bráška Honzík. Dnes již dospělý muž, který se věnuje studiu angličtiny. „Dělá mi radost, jak rozumně nahlíží na současnou Evropu a svět. Teď žije v Irsku a zvažuje studium vysoké školy v Holandsku.“

Průlomové kauzy, které zasáhly český právní systém

Přes speciální pedagogiku má Jan Michalík blízko k individuálnímu osudu dítěte a přes právo zase k organizačním a koncepčním změnám. Jeho práce je výjimečná právě průnikem těchto dvou oborů. „Individuální zkušenost se určitě v práci promítá. Vždyť MPS je tak šílená, že se často vymyká i pojmu nemoc a postižení.“ S tím souvisí i to, že založil obor legislativa handicapovaných, který se dnes učí na českých fakultách. Byl u několika významných kauz, které byly svým výsledkem průlomovými v českém právním systému. „Jedna maminka na vozíku chtěla adoptovat dítě a úřad ji vyřadil z žadatelů. My jsme odvoláním toto nesmyslné rozhodnutí zvrátili a už se nestalo, že by někdo byl takovým způsobem diskriminován.“

Stál také u historicky první zákonodárné iniciativy Olomouckého kraje. Tehdy se podílel na novele školského zákona, která přinesla pojem asistenta pedagoga. Od roku 2005 tento zákon ovlivňuje konkrétní osudy znevýhodněných dětí. Během dalších let se svým týmem na pedagogické fakultě vymyslel ucelený systém podpůrných opatření, který v podobě přehledného katalogu zjednodušuje integraci žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a usnadňuje učite-

„Když se se studenty po státnicích loučím, říkám jim s nadsázkou pápá, a jestli jsme vám něco dobrého dali, věnujte to dál – třeba právě svému žákovi s postižením. Víc po vás nechci.“

Jan Michalík (* 1962)

Je předním odborníkem na postavení osob se zdravotním postižením – a osob pečujících – ve společenském a právním systému ČR. Působí jako vedoucí oddělení speciálněpedagogické pro-pedeutiky Ústavu speciál-něpedagogických studií PdF UP. Soustředí se na oblast vzdělávání, sociální ochrany, ne-diskriminace a kvality života.

Je autorem desítek odbor-ných knih, publikací a vý-zkumných zpráv a zaklada-tem disciplíny Legislativa handicapovaných v pregra-duální přípravě speciálních pedagogů ČR. Vedl tým zpracovatelů Střednědobé koncepce přístupu státu k osobám se zdravotním postižením, schválené Vládou ČR, a je spoluautorem Národ-ních plánů vyrovnání příleži-tostí/podpory pro osoby se zdravotním postižením.

Stojí v čele Centra provázení 2018, které poskytuje akutní podporu rodinám v okamžiku sdělení závažné zdra-votní diagnózy jejich dítěte a působí i v praxi krizové intervence a poradenství ro-dinám s dětmi nevyléčitelně nemocnými. Nyní zpracovává rozsáhlý výzkum podmínek a hodnocení rodičů ve vztahu k okamžiku sdělení zprávy o těžké nemoci, vzácném onemocnění či zdravotním postižení jejich dítěte.

Působí také ve sféře nestát-ních neziskových organizací. Letos v dubnu získal od Národní rady osob se zdra-votním postižením prestižní cenu Mosty za mnohaleté prosazování práv osob s han-dicapem.

lům práci ve třídách. Na otázku, jak je v pro-cesu začleňování důležitá příprava budou-cích učitelů, odpovídá, že na vysoké škole už je na výchovu pozdě. „Když se po stát-nících se studenty loučím, říkám jim s nad-sázkou pápá, a jestli jsme vám něco dobré-ho dali, věnujte to dál – třeba právě svému žákovi s postižením. Víc po vás nechci.“

Vyšší příspěvek pro pečující rodiny

Jan Michalík působí nejen jako učitel, ale je také vědcem. Má rád, když vidí reálné vý-sledky své práce. V devadesátých letech se inspiroval v západní Evropě, kde analyzo-val vzdělávací a dávkové systémy ve vzta-hu k postiženým. A na co je ve svém vý-zkumu pyšný? „Přinesli jsme metodiku, jak ohodnotit člověka, který se doma dlou-hodobě stará o postiženého člena rodiny. Zjistili jsme, že zatímco „normální“ člověk pracuje průměrně 180 hodin měsíčně, ně-

kteří pečují o těžce nemocného i 550 ho-din. Výzkumná zpráva poskytla argumenty pro zvýšení příspěvku na péči, který byl do té doby absolutně nedostatečný. Provedli jsme sérii analýz využitelných pro zavedení oboru Disability studies v České republice.“

Uvědomuje si, že práci věnuje téměř veš-kerý čas. Ostatní chvíle patří dceři. „V roce 1994 jsme s mojí ženou založili Společnost pro mukopolysacharidosu, společenství rodin pečujících o děti nemocné touto zá-keřnou chorobou. Od té doby jsme poznali a vyslechli mnoho příběhů, které by vyda-ly na hodně těžký román.“ Díky projektům sehnali desítky milionů korun na konkrétní potřeby těchto dětí. „Pečující rodiny jsou vystaveny neuvěřitelnému tlaku dlouhodo-bé náročné péče.“ A i když se snaží prosadit změny všude, kde to jen jde, jedno se u pro-fesora Michalíka nemění. Je to věta, kte-rou si před lety dali jako motto společnosti: Není naděje, zbývá láska.

Jiří Zeman

profesor, přednosta Kliniky
dětského a dorostového lékařství
Všeobecné fakultní nemocnice
v Praze a 1. lékařské fakulty UK

Jana Michalíka jsem poznal před čtvrtstoletím, kdy jsem se podílel na diagnostice závažného onemocně-ní v jeho rodině. Od té doby jsme se spolu opakovaně setkávali při řadě aktivit, které souvisely se snahou zlepšovat podmínky péče o nemocné děti se vzácnými poruchami. Moderní medicína má k dispozici účinné dia-gnostické postupy a léčebné metody, ale u onemocnění se vzácným výsky-tem tomu tak není. Jan Michalík byl jeden z prvních, kdo pochopil význam právního, sociálního a speciálně pe-dagogického vzdělávání v komplexní péči o tyto nemocné. Jako univerzit-ní učitel pomáhá studentům právní-ho a sociálně pedagogického směru poznávat potřeby rodin. S podporou své ženy se mu podařilo nejen pomo-ci stovkám rodin pečujících o dítě, ale tím, že ovlivnil řadu lékařů, také vý-znamně přispěl ke zlepšení zdravotní a sociální péče o nemocné se vzácným onemocněním v ČR.

Pavlína Baslerová

odborná asistentka Ústavu
speciálněpedagogických studií
PdF UP v Olomouci

Vysoký, štíhlý, brýlatý, energický. Ko-mentující více méně vtipně odjezd společným autobusem na chmelovou brigádu před nástupem na vysokou školu. To byl můj první dojem z teh-dejšího spolužáka Honzy Michalíka. To bylo v minulém století. Za třicet let se naše profesní i životní dráhy ob-čas protínaly stejně, jako se protínají s našimi dalšími spolužáky. Spolupra-covat jsem s ním začala v roce 2011, kdy pod jeho vedením vznikaly katalo-gy dopadů zdravotního postiže-ní do vzdělávání. Během další společ-né práce na katalozích podpůrných opatření jsme se stali kolegy. Jako šéf je náročný, úkoly, které nejsou splně-ny podle jeho představ, vrací. Jako člověk je vtipnější, výška i brýle zů-staly. Za ta léta se však naučil něco, co se mnozí nenaučí za celý život: do-káže podržet člověka, který se náhle a bez varování ocitne v situaci, která ve vteřině změní jeho život. Za to ti, Honzo, děkuju.

Aplikační centrum BALUO je Stavbou roku Olomouckého kraje

Olomoucký kraj ocenil nejlepší stavby, které na jeho území v poslední době vznikly. Prosadily se mezi nimi i univerzitní objekty. Čestné uznání v kategorii Rekonstrukce a obnova získalo interaktivní muzeum vědy Univerzity Palackého Pevnost poznání, mezi stavbami občanské vybavenosti zvítězilo Aplikační centrum BALUO fakulty tělesné kultury.

„Pro nás jde o obrovský úspěch už jen proto, že dáváme novou tvář části zanedbaného území města, kde donedávna stály zchátralé vojenské objekty, a měníme ji na krásné místo pro život. Jako cíl jsme si vytklí nejen postavit funkční zařízení na pod-

poru a výzkum v oblasti zdravého životního stylu, ale chtěli jsme také nechat našim dětem i dobrou architekturu a zvelebený kousek Neředína. Ocenění pro BALUO je potvrzením toho, že to děláme dobře,“ komentoval úspěch tajemník fakulty Pavel Král.

„Ocenění si velmi vážím a jsem rád, že jsme měli příležitost navrhnout pro Univerzitu Palackého architektonicky hodnotnou stavbu. Domnívám se, že hodnotitelé pozitivně vnímali také její tematický obsah. Celkový dojem umocňuje skutečnost, že dokončený sportovní areál není pouze izolované univerzitní pracoviště,

ale nabízí nejrůznější možnosti sportovního vyžití všem zájemcům,“ řekl architekt Miroslav Pospíšil z olomouckého atelieru-r.

Aplikační centrum BALUO je unikátní vědeckotechnický park zaměřený na prevenci civilizačních onemocnění a podporu zdravého životního stylu, jeho vybudování umožnila dotace z Operačního programu Podnikání a inovace. Centrum bylo slavnostně otevřeno v listopadu loňského roku. Aktuálně při něm roste na místě někdejší vojenské prádelny moderní Centrum kinantropologického výzkumu, dokončeno by mělo být ještě letos. (vim)

Nejlepší pedagožkou filozofické fakulty je Andrea Ryšavá

Studentskou soutěž filozofické fakulty O nejlepší pedagogický výkon za rok 2016 vyhrála Andrea Ryšavá z katedry anglistiky a amerikanistiky.

„Jsem velmi překvapená, protože učím gramatiku a ta moc oblíbená není. Ocenění vnímám tak, že svou práci asi dělám dobře. Je to pro mě velká motivace do dalších dnů,“ řekla Andrea Ryšavá. Výsledky soutěže hodnotila čtyřčlenná komise. Obdržela 123 platných hlasů, v nichž se objevilo 65 jmen pedagogů fi-

lozofické fakulty. I letos děkan ocenil celkem 12 vyučujících, 10 vylosovaných studentů získalo upomínkové předměty. Navrhovat svého oblíbeného vyučujícího mohli posluchači prezenční i kombinované formy studia.

Soutěž O nejlepší pedagogický výkon je určena všem pedagogickým pracovníkům fakulty včetně doktorandů. Vedle vědy a výzkumu má podpořit pedagogickou činnost. Na filozofické fakultě se uskutečnila již počtvrté. (map)

Děkan lékařské fakulty ocenil špičkové práce akademiků a studentů

Celkem 33 publikačních výstupů z pracovišť lékařské fakulty dosáhlo na Ceny děkana za rok 2016. Diplomy a finanční odměny ve výši více než tři čtvrtě milionu korun obdrželo 13 vědeckých pracovníků a 17 studentů napříč vědními disciplínami.

„Rád bych vám poděkoval za vynikající práci ve prospěch lékařské fakulty. I díky vám je její vědecko-výzkumný výkon nadále velmi kvalitní,“ zdůraznil děkan Milan Kolář při slavnostním předání cen. Výběr původních vědeckých prací se přitom letos řídil zpřísněnými pravidly. Ještě loni byly hodnoceny současně práce v prvním i čtvrtém decilu, tedy práce publikované v časopisech, které jsou podle oborových databází Web of Science řazeny mezi prvních deset, resp. dvacet pět procent časopisů s nejvyšším impakt faktorem. „Minulý rok ukázal, že fakulta produkuje poměrně značné množství kvalitních prací a cen je opravdu velké množství. Pro rok 2016 jsme se proto rozhodli, že oceníme práce jen v prvním decilu, protože má být oceněna

skutečná excelence, tedy skvělá publikace, která vyjde v nejrenomovanějším časopise,“ vysvětlil proděkan pro vědu a výzkum Tomáš Papajík.

Hned dvě ocenění získala Kristýna Bürglová z Ústavu molekulární a translační medicíny – za práci základního výzkumu publikovanou v časopise *Organic Letters* a za patentovanou metodiku pro organickou syntézu. „V práci ukazujeme deaminaci aromatických anilinů, která se dá prakticky aplikovat jako metoda deuterace, tedy zavádění těžkého vodíku do organických sloučenin. S tím souvisí i druhá práce – patentovali jsme novou metodiku, která může dále sloužit v organických syntézách,“ objasnila Kristýna Bürglová.

Ceny děkana byly letos uděleny v kategoriích původní přehledové vědecké práce, významné monografie, patenty a vědecké publikace s významným citačním ohlasem. Ocenění si odnesly také nejlepší vědecké práce studentů pregraduálního a doktorského studia. (mav)

Jednu z Cen děkana získal také přednosta Oční kliniky Jiří Řehák.

20 let úspěšného transplantačního programu v Olomouci

Před dvaceti lety byla v Olomouci provedena první transplantace krvetvorných kmenových buněk. Od té doby prošlo transplantačním programem na Hemato-onkologické klinice Fakultní nemocnice Olomouc a Lékařské fakulty UP více než 1 200 nemocných s leukémiemi, lymfomy a dalšími zhoubnými onemocněními krvetvorby.

„Idea se ale zrodila mnohem dříve, a to díky odborné erudici a skvělým manažerským schopnostem profesora Karla Indráka. Vycházel z nejlepších tradic olomoucké hematologické školy založené profesorem Boleslavem Wiedermannem. Uvědomil si, že k budování novodobé historie je třeba vytvořit silný tým a získat

nové prostory,“ připomněl nynější přednosta kliniky a proděkan LF Tomáš Papajík (na snímku) v úvodu přednáškového večera Spolku lékařů České lékařské společnosti J. E. Purkyně, který k 20. výročí zahájení transplantačního programu připravila klinika ve spolupráci s Nadací Haimaom.

Podle vedoucího transplantačního centra a zástupce přednosta kliniky Edgara Fabera bude budoucnost transplantací krvetvorných buněk směřovat podobně jako v dalších medicínských oborech k individualizaci. „Bude například stále větší možnost „ušít“ na míru optimálního dárce pro pacienta a s pomocí dalších vyšetření přispět k jeho lepšímu výběru nebo využít nových léků při reakci štěpu vůči hostiteli a při dalších komplikacích.“

Součástí programu byla také rekapitulace činnosti Nadace Haimaom – Nadace pro podporu transplantace kostní dřeně, která v letošním roce rovněž slaví dvacet let od svého založení. (mav)

Olomoučtí studenti vyhráli mezinárodní soutěž v římském právu

Jsou tři. Jsou studenty prvního ročníku oboru Právo na právnické fakultě. A skvěle se orientují v římském právu. Tým ve složení Marek Masarik, Debora Zubková a Renáta Vitkovičová vyhrál letošní finále česko-slovenského římsko-právního moot courtu.

Do finále, které hostila Univerzita Karlova v Praze, vyslalo své zástupce pět právnických fakult. Předmětem simulovaného soudního sporu byl komplikovaný fragment, který kombinoval věcná a dědická práva. Soutěžící ho nejprve zpracovávali písemně a poté je čekala ústní obhajoba. „Finále mělo vysokou úroveň. Znalosti prvních tří týmů byly velmi vyrovnané. Hod-

notili jsme i týmovou souhru, prezentační dovednosti nebo schopnost rychlé reakce na dodatečné otázky,“ řekla Kamila Bubeľová, vedoucí katedry teorie práva a právních dějin PF UP, která zasedala v porotě.

Úspěch je o to cennější, že vítězové jsou studenty prvního ročníku. „Vloni v září bylo římské právo pro nás pouhým názvem jednoho z povinných předmětů. Teď ho vnímáme jako zásadní předmět pro naše další studium. A také jako zajímavý obor – dokonale propracovaný systém, který nás naučil myslet v celku a používat souvislosti,“ zhodnotil Marek Masarik.

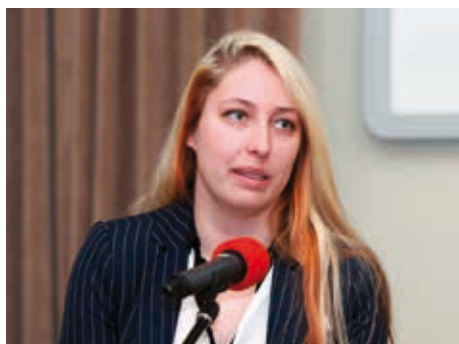
Aby mohl se svými spolužačkami reprezentovat v Praze svou alma mater,

museli nejprve uspět ve fakultním kole. Do něj se letos přihlásilo deset týmů. „Na začátku jsme si řekli, že to zkusíme. Že bychom to mohli dotáhnout takhle daleko, nás nenapadlo. Byla to skvělá zkušenost,“ uvedla Renáta Vitkovičová. Úspěšný tým zvažuje, že se do klání přihlásí i za rok.

Na druhém místě skončili posluchači brněnských práv, třetí místo přířkla porota týmu z Bratislavy. Soutěž v římsko-právním moot courtu má nejdelší tradici na PF UP. Letos se tu konala již podvanácté. Mezinárodní finále se poprvé uskutečnilo v roce 2013 a studenti PF UP ho vyhráli už jednou, v roce 2015. (eha)

Studentka biologie zvítězila v soutěži diplomových prací

Studentskou soutěž Akademie věd ČR o nejlepší diplomovou práci za rok 2016 vyhrála v kategorii Vědy o živé přírodě Veronika Petřeková z přírodovědecké fakulty. Někdejší studentka biologie a fyziky zaujala porotu prací Přehled zástupců padlí (*Erysiphales*) na území České republiky.

Vítěznou diplomku do jednoho roku vydá Nakladatelství Academia.

Diplomová práce vznikla na katedře botaniky pod vedením Barbory Mieslerové a promítá se v ní téměř dvacetiletý výzkumný úsilí celého týmu oddělení. Studentka sestavila přehledný miniatlas běžně se vyskytujících druhů řádu *Erysiphales* (padlí) v Česku. Jedná se o parazity cévnatých rostlin, jejichž počet druhů se ve světě odhaduje přes 800. Způsobují houbové onemocnění rostlin, jež se vyznačuje naprosto nezaměnitelným příznakem, jakým je hustý povrch bílým práškovým povlakem na napadených rostlinných orgánech, nejčastěji listech.

„Prvenství v soutěži si vážím už jen proto, že se dlouholetá práce a hodiny prosezení u mikroskopu a počítače zúročily. Téma neobohatí jen akademiky, ale i laickou ve-

řejnost. Mezi lidmi je spousta zahrádkářů, kteří s padlím mají problémy,“ uvedla Petřeková, která již působí na kojetínském gymnáziu.

Miniatlas vznikl na základě sběru vzorků napadených rostlin na území České republiky. Obsahuje popis morfologických struktur daného patogenu, jeho hostitelský okruh, příznaky napadení, ale i veškerou fotodokumentaci makroskopických znaků nebo mikroskopických struktur doplněnou perokresbami rozmnožovacích útvarů či jiných struktur.

Soutěže o nejlepší diplomové práce se ve třech kategoriích zúčastnilo 40 prací. Cílem klání je dát možnost mladým, ještě neobjeveným autorům vydat svou magisterskou práci pod hlavičkou předního českého nakladatelství a pro čtenáře objevit nový talent české vědy. (srd)

Vojtech Regec je v expertní skupině Evropské komise

Vojtech Regec, docent Ústavu speciálně-pedagogických studií a zároveň proděkan pro zahraniční záležitosti pedagogické fakulty, se stal členem expertní skupiny Evropské komise při EU. Jejím cílem je, aby zdravotně postižení měli vyrovnané příležitosti v elektronické komunikaci jako ostatní lidé.

Docent Regec se digitální inkluzi osob se zdravotním postižením věnuje bezmála deset let. Právě tuto problematiku nově řeší evropská směrnice o přístupnosti webových stránek a mobilních aplikací. Sedmičlenná expertní skupina s názvem Web Accessibility Directive Expert Group vznikla proto, že dodnes není zcela jasné, jakým způsobem budou země EU standardy dané směrnicí naplňovat.

„Řadu úkonů provádíme elektronicky a cílem nové směrnice je, aby tak mohli

činit i lidé se zdravotním postižením. Když bude například nevidomý či neslyšící chtít komunikovat s úřadem, úřad musí zaručit, že komunikaci poskytne žadatel v přístupné formě,“ řekl Vojtech Regec. A přestože se odborně zabývá především přístupností technologií pro zrakově postižené, v evropské expertní skupině má nyní dohled nad celou problematikou jako nezávislý expert.

„Výsledkem naší práce bude vhodný model aplikace pravidel a metodologie a jejich dodržování budeme ověřovat. Až se v evropské skupině na nějakém postupu shodneme, bude povinností každé země EU ho dodržovat,“ dodal Regec. Zdůraznil přitom, že do roku 2016 závazná evropská směrnice tohoto typu neexistovala a příslušnou oblast řešily státy pouze samostatně.

Poprvé se odborníci sešli v březnu v Lucemburku. Expertní skupina by měla pomoci aplikovat směrnici v celé EU do tří let. Poté budou všechna z ní vyplývající nařízení ve všech zemích Evropské unie závazná. (map)

jazykové okénko

První doklad známého slova *bikiny* „dvoudílné dámské plavky“ v českém textu pochází sice až z r. 1964 (záznam je v kartotéce lexikálního archivu Ústavu pro jazyk český AV ČR), ale dějiny tohoto letního, prázdninového a plážového slova sahají ještě téměř dvě další desetiletí do minulosti. Dvoudílné dámské plavky velmi úsporného střihu poprvé představil veřejnosti francouzský módní návrhář J. Heim v květnu 1946 – pojmenoval je *atome*, tedy „atom“, aby zdůraznil, jak málo látky bylo na jejich výrobu užito. Je také celkem nepochybné, že reklamní a obchodní název *atome* využíval pozornosti, kterou tehdejší svět věnoval atomové energii – ať už byla tato energie prezentována jako téměř božská síla, která lidstvo dovede k dokonalosti, nebo naopak jako síla ďábelská, která lidstvo zničí.

Negativní popularity atomové energie pak o dva měsíce po Heimovi využil jiný francouzský oděvní tvůrce, L. Réard, který svou vylepšenou verzi úsporných dámských plavek označil na módní přehlídce v Paříži dne 5. července 1946 právě oním dnes už klasickým názvem *bikiny* (resp. *bikini* s měkkým i na konci). Název odkazoval na atol Bikini, který je součástí Marshallových ostrovů v Tichém oceánu a na který byla pouhé čtyři dny před zmíněnou módní přehlídkou shozena pokusná jaderná bomba pojmenovaná *Able*. Jako „bomba“, která změní dějiny dámské módy, prezentoval *bikiny* i sám jejich vynálezce L. Réard – a měl pravdu.

Bikiny nejsou jediným „plážovým“ slovem, jehož etymologie se odvíjí od nějakého exotického místního jména. Hodí se zmínit ještě *vietnamky* „lehké nazouvací sandály s řemínkem ve tvaru písmene Y“. Je to obuv obecně asijského původu a po světě se jí říká různě – v angličtině např. *flip-flops* nebo *thongs*. S Vietnamem jsou tyto sandály spojovány jen v některých jazycích, které žily v zemích východního bloku – např. také v ruštině se tomuto druhu obuvi říká *вьетнамки* a v maďarštině *vietnami papucs*. První doklad slova *vietnamky* v češtině pochází z r. 1966, tedy z doby, kdy vrcholila válka ve Vietnamu. Není proto vůbec vyloučeno, že ve slově *vietnamky* zaznívá jakási ozvěna tehdejší solidarity socialistických zemí s válčícím komunistickým Vietnamem.

Nová slova někdy vznikají v naprosto netušených souvislostech. Například by asi nikdo nepředpokládal, že název dvoudílných dámských plavek bude mít něco společného s pokusnými výbuchy jaderných zbraní, které prováděli Američané v Tichomoří ve 40. a 50. letech 20. století.

Ondřej Bláha
jazykovědec, FF UP

Autorův pořad Okolo češtiny vysílá Český rozhlas Olomouc každé úterý v 9:45 a 14:45.

Léčivý ostropestřec má tři nové odrůdy

Tři nové odrůdy ostropestřce mariánského, který často vyhledávají lidé s nemocemi jater, vyšlechtili vědci v Centru regionu Haná pro biotechnologický a zemědělský výzkum společně s Tevou Czech Industries. Nové odrůdy s různým složením aktivních látek vznikly na zakázku této společnosti, která je využije ve svém farmaceutickém programu. „Odrůdy slouží pro extrakt, který je součástí přípravků určených pro regeneraci jaterních buněk. Ty se využívají jako podpůrná léčba pro pacienty s onemocněním jater, například cirhózou. Odrůdy vznikly ve spolupráci s komerčním partnerem, u jedné máme čtvrtinový autorský podíl, u dvou poloviční,“ uvedl vedoucí výzkumu Radoslav Koprna. Ostropestřec mariánský pochází původně ze Středozezemí, severozápadní Afriky a Malé a Přední Asie. Lidově je přezdíván jako Kristova koruna či Mariánský bodlák. Pěstuje se výhradně pro farmaceutické účely. (srd)

AFO ocenilo Jiřího Grygara

Astronom Jiří Grygar získal na 52. ročníku Mezinárodního festivalu populárně-vědeckých filmů Academia Film Olomouc Cenu za osobní přínos popularizaci vědy. Grygar působí v Oddělení astročásticové fyziky Fyzikálního ústavu AV ČR a do povědomí několika generací se zapsal televizním seriálem Okna vesmíru do kořán. „Cítím obrovský respekt k vaší dlouholeté práci a k tomu, co jste udělal pro vědu a pro její popularizaci v této zemi,“ řekl při předávání ocenění rektor Jaroslav Miller. Cenu za přínos popularizaci vědy získal i CERN – Evropská organizace pro jaderný výzkum.

Festivalu AFO, který pořádá Univerzita Palackého, se letos zúčastnilo více než 5600 akreditovaných diváků. Mohli vidět na 150 snímků a zúčastnit se desítek besed, seminářů, koncertů nebo workshopů. Filmaři si ze soutěžní přehlídky odnesli i několik ocenění, například nejlepším mezinárodním populárně-vědeckým počinem se stal ruský snímek Jezero Vostok režisérky Jekateriny Jeremenko o životě výzkumného týmu uprostřed jedné z nejlegendárnějších oblastí jižní polokoule, který vznikl osmnáct let. (ipu)

Cena za záchranu života

Miroslava Plchová z Rektorátu UP získala jednu z hlavních cen, kterou udělil Český klub fair play za rok 2016. Loni při otevřeném mezinárodním mistrovství republiky v extrémním závodě tříčlenných štafet Bobr Cup v Litovli zachránila život cyklistovi, který při sjezdu do brodu nestihl vytáhnout nohu z pedálu, při pádu se udeřil do hlavy a zůstal v bezvědomí ležet pod hladinou. Ačkoli její tým bojoval o druhé místo, okamžitě seskočila z kola, vrhla se do vody a muže vytáhla. „V ten okamžik jsem o závodě vůbec nepřemýšlela. Prostě jsem položila kolo a běžela tomu člověku pomoci. Možná je to i tím, že jezdím extrémní závody a umím se rychle rozhodovat. Vůbec mě nenapadlo, že musím dokončit závod. Nakonec jsem ale dojela, zabojovali jsme a skončili na třetím místě,“ popsala sekundy, které rozhodly o životě jiného závodníka Miroslava Plchová. (ipu)

Fakulta tělesné kultury navazuje spolupráci s Českým olympijským výborem

Nad tématy vzájemné spolupráce se v prostorách Aplikačního centra BALUO sešli zástupci fakulty tělesné kultury a rektor Jaroslav Miller s představiteli Českého olympijského výboru, předsedou Jiřím Kejvalem a místopředsedou Zdeňkem Haníkem. „Probírali jsme zejména možné partnerství v programu Duální kariéra, který má vrcholovým sportovcům na konci kariéry pomoci přejít do běžného života. Reč byla i o strategickém komunálním plánování a budování sportovní infrastruktury a o možných výzkumných tématech do grantových schémat. Jednání to bylo velmi přínosné,“ uvedl děkan Zbyněk Svozil.

Nešlo o první kontakt mezi fakultou a Českým olympijským výborem, který šíří olympijské ideály a zabezpečuje českou účast na olympijských hrách a má také za cíl

zlepšení postavení sportu ve společnosti a jeho zpřístupnění nejširší veřejnosti. Již dříve výbor jednal například s řešiteli výzkumné studie HBSC o zdraví a životním stylu školáků, fakulta zase hostila seminář pro trenéry Dialogy: Leaders of tomorrow. (vim)

kaleidoskop

Na přeboru ve šplhu padl rekord lana

Nový rekord lana ustanovil na březnovém Přeboru UP ve šplhu rekreatolog Jonáš Vilíkovský. Čtyřmetrové lano v tělocvičně Hynaisova zdolal za 3,13 sekundy. „Popravdě jsem tušil, že by to mohlo vyjít. Přímě šplh netrénuji, věnuji se street workoutu, cvičení s vlastní vahou, sem tam ale na tréninku šplhám, tak třikrát do měsíce. A baví mě to, tak jsem si řekl, proč to nezkusit,“ uvedl s tím, že by mohl v budoucnu pokouřit i rekord osmimetrového lana, ale nebude to jednoduché. Ten totiž stále drží světový rekordman a bývalý student fakulty tělesné kultury Aleš Novák.

Svůj letošní ročník má za sebou také tradiční přebor v atletice, kterého se i přes nepřízeň počasí zúčastnilo přes 150 závodníků. Nejlepší výkon podala sprinterka Adéla Dubová, která zaběhla stovku za 12,68 sekundy, a Štěpán Mikoška, jenž hodil oštěp do vzdálenosti 68,17 metru. (vim)

Informatici udělili poprvé Klírovo stipendium

Katedra informatiky přírodovědecké fakulty udělila letos poprvé studentům s nejlepším prospěchem Klírovo stipendium. Finanční odměnu ve výši 5000 korun získá v každém semestru deset studentů, vždy po dvou z každého ročníku. „Chceme dát najevo, že si vážíme našich nejlepších studentů a víme, že navzdory vysoké náročnosti studia u nás máme i excelentní posluchače,“ uvedl vedoucí katedry Radim Bělohávek.

Stipendisté museli uspět ve velké konkurenci, celkem je na katedře zhruba 500 studentů. „Studium je náročné, takže mám ze stipendia radost. Peníze jsou určité dobré, současně je to ale i prestižní ocenění, které motivuje,“ prozradil s úsměvem jeden z oceněných studentů Lukáš Medelský.

Roční náklady na stipendium dosáhnou 100 tisíc korun. Pro letošní rok významnou měrou pomohli sponzoři z řad firem, s nimiž katedra dlouhodobě spolupracuje. Stipendium nese jméno loni zesnulého významného odborníka v oblasti počítačových a systémových věd českého původu George J. Klíra. Byl autorem řady významných prací včetně patentů a 17 knih. Několikrát přednášel pro studenty informatických oborů na UP a se členy katedry informatiky ho spojuje také několik společně napsaných odborných publikací. (srd)

S Nadačním fondem UP i za čistší ovzduší

text: Eva Hrudníková, Ivana Pustějovská
foto: Gabriela Knýblová

TALENT + VIZE + PODPORA = NADAČNÍ FOND UP

Vznikl v roce 2015 a v České republice nemá obdoby. Byl první a dosud je i jediný, který na tuzemských univerzitách v této podobě funguje. Za tři roky existence zatím podpořil na tři desítky studentů.
www.fond.upol.cz

Je jich sedm a mají toho hodně společného: Jsou studenty Univerzity Palackého, vědí, co chtějí, porazili silnou konkurenci stejně zapálených kolegů a dostali šanci uskutečnit své vědecké nebo umělecké sny. To je sedm talentů, které letos podpořil Nadační fond Univerzity Palackého (NF UP).

Do vybrané společnosti studentů, kterým NF UP již třetím rokem vytváří příznivé podmínky pro podporu jejich projektů, se letos dostalo pět studentů přírodovědecké fakulty, jeden z lékařské fakulty a vůbec poprvé i jeden budoucí právník.

Příležitost pro všechny

„Rád bych vyvrátil představu některých svých kolegů, že nadační fond není pro humanitní obory. Je tu pro každého studenta. Stačí mít dobrý nápad s mezinárodním prvkem a dát ho na papír,“ je přesvědčený Luděk Plachký, který studuje v Olomouci třetím rokem obor Právo.

Jeho „dobrý nápad“ je starý už čtyři roky. Zrodil se ještě v době, kdy Luděk studoval na Slezském gymnáziu v Opavě. Svůj projekt tehdy nazval Emise a díky němu chtěl přispět ke zkvalitnění ovzduší. Se spolužáky gymnazisty například vytvořili informační brožuru pro domácnosti, které topí tuhými palivy. Chodili dům od domu a rozdávali je. Účastnili se environmentálních akcí pro veřejnost, spolupracovali se základními školami, s úřady... Dnes jsou díky Ludkovým pokračovatelům Emise živým školním projektem.

Dvaadvacetiletý posluchač právnické fakulty chce na svou středoškolskou činnost nyní navázat, posunout ji na další, tentokrát univerzitní, úroveň. „Záměr, který jsem předkládal nadačnímu fondu, propojuje projekt Emise, Olomoucký kraj a Univerzitu Palackého. Chci posílit spolupráci s právnickou fakultou,“ říká Luděk a přibližuje, k čemu všemu se fondu zavázal.

Paříž, Newcastle a Olomouc

Chystá se na dvě mezinárodní konference. Do Paříže, kde své příspěvky přednesou největší odborníci na ochranu ovzduší v Evropě, a do Newcastlu. Tam společně s Veronikou Tomoszkovou z katedry správního práva a finančního práva povedou interaktivní seminář, který účastníkům ukáže, jak může klinické právní vzdělávání těžit ze spolupráce mezi studentem a vyučujícím. Zkusí si i ryze vědeckou práci. Bude psát odborný článek zabývající se vybraným rozsudkem Soudního dvora EU a jeho vlivu na rozhodovací praxi a fungování

veřejné správy. Dále ho čeká organizování výstavy výtvarných studentských prací na téma příznivého životního prostředí a navázání spolupráce s městem Olomouc. A posledním slíbeným výstupem bude uspořádání přednášky a diskuze na právnické fakultě pro laickou i odbornou veřejnost, do které se zapojí všechny subjekty z projektu Emise.

Na to všechno má Luděk Plachký jeden rok a finanční podporu sto tisíc korun od NF UP. „S fundraisingem již nějaké zkušenosti mám. Příjemně mě překvapilo, jak jednoduše je univerzitní nadační fond nastaven. Žádná zbytečná administrativa,“ pochvaluje si student.

Správní rada fondu letos posuzovala 43 žádostí. Podpořit se rozhodla sedm studentů celkovou částkou 784 tisíc korun. V roce 2015 díky fondu bádalo ve špičkových zahraničních centrech, cestovalo na prestižní univerzity nebo třeba publikovalo jedenáct studentů, loni deset.

Unikátní fond i unikátní šance

Nadační fond UP je zatím v tuzemských univerzitních podmínkách unikátní. Dává příležitost mladým vědcům, nejen aby si vyzkoušeli vědeckou práci na excelentním pracovišti, ale také aby se učili o vědě mluvit, dobře ji komunikovat veřejnosti. Proto mají vybraní studenti během roku několik workshopů na téma medializace vědy. Zároveň se fond pyšní tím, že studenti nezatěžuje žádnou velkou byrokracií. Podporou totiž nejsou jen peníze, ale i zodpovědnost a důvěra, kterou jim univerzita dává.

Stěžejní část peněz získává NF UP zatím od svého partnera České spořitelny. Postupně se však rozšiřuje síť individuálních dárců. Především absolventi UP chtějí pomoci svým mladším kolegům a dát jim tak šanci, kterou třeba oni sami neměli. Přispět lze jednoduše: na stránkách fondu je ikona Finanční dar, která přes platební bránu rovnou umožňuje poslat příspěvek. Nemusí jít o žádné horentní peníze. „Přispívají nám třeba studenti stokorunami a my jsme za to rádi. Nezáleží tolik na výši sumy. Důležité je vědomí společenství a to, že každý může darovat někomu příležitost,“ říká koordinátorka NF UP Dita Palašáková.

Luděk Plachký (* 1994)

Absolvent Slezského gymnázia v Opavě studuje na PF UP obor Právo. Je místopředsedou Akademického senátu PF UP, členem fakultní disciplinární komise. Rád hraje golf a má i licenci golfového rozhodčího. Je vůbec prvním studentem PF UP, který získal podporu NF UP.

Univerzita Palackého podporuje literární talenty svých studentů

Už potřicáté letos mohli přihlásit své prozaické a básnické texty do literární soutěže, kterou vyhlásil rektor. Porota složená z odborníků z filozofické fakulty hodnotila celkem 84 textů, 40 v kategorii Poezie, 44 v kategorii Próza. Do soutěže se zapojili studenti všech fakult. Autorem nejlepší poezie byl podle poroty Adam Hošek, student české filologie a historie z filozofické fakulty, který se prosadil i v próze, kde získal třetí místo. Druhou příčku získal za svou poezii student filozofické fakulty Miroslav Srna. Čestné uznání i třetí místo ve stejné kategorii obdržely studentky pedagogické fakulty Andrea Španihelová a Kristina Válková. V próze porota vítěze nevybrala, druhým místem pak ocenila Tomáše Lamicha z přírodovědecké fakulty.

DĚS

Adam Hošek

ta tma byla bílá
a člověk jí šel
a myslel na kakao
pod nohama křupal sních

černé větve
stopy
vrány nad lesem
si berou co jim patří

ČTVRTSTOLETÍ

Kristina Válková

Od září už si vyděláváš sama
konec volných páteků, holčičko
jiný status, jiný role
schoulit se do psího pelechu
a takhle krátký sukně už nosit
nebudeš

TAKOVÝ SE V BARU NEPRODÁVAJ

Andrea Španihelová

sedí v okenním výklenku
a s každou další vložkou jež se svezl po skle
si přetahuje vytahanej svetr přes kolena
čímž ty své pletený jeleny napíná k prasknutí
z toho co se bude dít

namíchám jí bílý s červeným
jak si to vždycky přeje
a její naivní historky
mi nalívaj koňak mládí

občas přemýšlím kde jsem k ní vlastně přišel
protože takový se v baru neprodávaj
ona jenom cukne rameny
zakřičí na slunce ať už zapadne
aby si o něj lehce přibarvila vlasy
když se na obzoru podává zrzavá
a drápkem si začne párat svetr
abych si já
divák na každovečerním odhalení
pamatoval že nejen kočky
si sakra rády hrají
a po každým orgasmu
vyvrní klubko vlny
aby měly co plíst

svetry
jeleny
a spoustu dalších myšlenek v mé hlavě

Miroslav Srna

Dno dnem vzhůru.

Výčitek fůru,
rozevlátých do všech stran.
Rozum zcela rozebrán.

Dotisk se neplánuje.

NADĚJE

Miroslav Srna

Křídla
rostoucí
dovnitř

text: Ivana Pustějovská
foto: Gabriela Knýblová

rozhovor

Ondřej Bláha: Čeština nezanikne

Ondřej Bláha (* 1979)

Bohemista, absolvent FF UP, kde také působí na katedře bohemistiky. Odborně se zabývá současnou češtinou, zejména její funkční stratifikací a vývojovou dynamikou, a dále vývojem slovanských i neslovanských jazyků střední Evropy, dějinami lingvistiky a onomastikou. Je autorem několika odborných monografií, letos získal ocenění rektora UP za knihu *Jazyky střední Evropy*. Je také členem Komise pro spisovné jazyky při Mezinárodním komitétu slavistů.

Mluví jasně. Mluví zřetelně. Mluví hlasitě. Mluví česky. Hezky česky. Aby také ne. Češtinou žije, češtinu studuje, češtinu učí, češtinu popularizuje a v budoucnost češtiny věří. Ondřej Bláha je totiž bohemista. Působí na Filozofické fakultě Univerzity Palackého a jeho hlas znají kromě studentů i posluchači Českého rozhlasu Olomouc, kde má už několik let svůj pořad *Okolo češtiny*.

— Je rok 2017 a my spolu stále ještě mluvíme česky. Je to překvapivé, nebo ne?

Asi moc ne. Když se totiž podíváte na mapu, uvidíte, že areál, ve kterém žila a žije čeština, je opravdu hodně hluboko zapichnutý do areálu německojazyčného. Kdyby už naši předkové neměli schopnost uchovávat si i v takové opovážlivé geografické pozici svoji kulturu a jazyk, zanikla by čeština nejpozději v 18. století. Myslím, že jsme vlastně z přítomnosti velkých cizích kultur a cizích jazyků vytěžili maximum také pro kulturu a jazyk vlastní. Děláme to i dnes a věřím, že to uděláme kdykoli v budoucnosti.

— Čeština se za posledních více než 25 let změnila. Co je příčinou? Změna systému, politika, technika...

Největší vliv mají technologie, protože ty zasahují každého. Politika je sice pro mnoho lidí důležitá, ale v soukromém životě člověka kraluje spíš ta technika. Rok 1989 byl jistě důležitým dějinným mezníkem, ale myslím, že jazyk politiky se vlastně nijak zásadně nezměnil. Mění se jen detaily, jako jsou klíčová slova, kterými politici vyjadřují konformnost s určitými myšlenkami a pomocí kterých navazují a udržují spojení s voliči.

— Která klíčová slova se změnila?

Klíčová slova používaná v politice před rokem 1989 známe dobře – řeč byla hlavně o socialismu, o pokroku, o pracujících. Pokud jde o výrazy, které byly dominantou veřejných projevů v prvním desetiletí 21. století, zmínil bych třeba rozsáhlou skupinu složených slov s komponentem *euro* – anebo slova jako *implementovat*, *projekt*, *fond* nebo *čerpání*. Dnes jsou klíčovými slovy výrazy jako *imigrace* a jeho odvozeniny a prokazatelně stoupá frekvence slov spjatých se zachováváním nebo udržováním něčeho. Aniž bych byl nějaký analytik, myslím, že pro Evropany, včetně nás Čechů, bude tato doba přelomová.

— V čem bude přelomová?

Bude se opět zvyšovat role jazyka jako symbolu etnické a kulturní identity. Integrace

jazyků a kultur, kterou bylo možno pozorovat od 2. poloviny 20. století, bude nejspíš vystřídána dezintegrací. „Domáci“ bude preferováno před „cizím“. Vzroste zájem o staré kulturní hodnoty jednotlivých národů a třeba se pod tlakem událostí Evropa více rozpomene i na své antické, křesťanské a židovské kořeny. My Češi máme v tomto ohledu trochu náskok, protože jsme se v posledních desetiletích neintegrovali se světem víc, než jak jsme to dělali třeba s těmi zmíněnými Němci v uplynulých sedmi staletích. Nezašli jsme tak daleko jako jiné národy.

— Rozumím tomu tak, že přicházející proměna Evropy, včetně jistých nacionalistických tendencí, může mít i pozitivní dopad, tedy posílení češtiny?

Může. Ale hned dodávám, že zatímco jazyková společenství jsou něčím přirozeným a starým, národ je pouze pracovním termínem, který má nejistý obsah. A nacionalismus je prostě jen jedna z forem zla, nic víc. To důležité je lingvocentrismus, který je typickým rysem středoevropských národů. Nejen Čechů, ale třeba i Němců, Slováků nebo Maďarů. Myslím, že lingvocentrické tendence u nás i jinde obecně sílí, protože lidé tuší, že jazyk je tím nejhmatatelnějším, z čeho se skládá jejich kulturní svět.

— Řada zemí má speciální jazykové zákony, jimiž si garantuje obranu jazyka. My ne. Je podle vás takový zákon potřeba, nebo se jazyk udrží i bez něj?

Udrží se i bez zákona, stejně jako jiné věci. Zákon, který funguje například na Slovensku, byl využit, pokud je mi známo, jen minimálně. A to i přesto, že pocit ohrožení jazyka je na Slovensku zřejmě silnější než u nás.

— Takže angličtina svět nepohlť?

Ne, angličtina bude mít co dělat sama se sebou. Když se podíváme do historie, vidíme často nějaký velký expandující jazyk typu latiny, který je zaštiťován nějakou autoritou, např. Římskou říší. Jakmile tato autorita zeslábně, začne se onen dříve expandující jazyk rozpadat a proměňovat, jak do něj na různých místech světa vzlínají vlastnosti jeho různých jazykových podloží. Ani angličtina se dlouhodobě neudrží v celku. Lze u ní očekávat stejný proces jako kdysi u latiny, byť na rozdíl od ní má angličtina výhodu, abych tak řekl, v technické podpoře. Média, internet a jiné technologie budou angličtinu, která je jazykem stejně impo-

zantním a krásným jako latina, ještě dlouho udržovat v provozu a v dobré kondici.

— Jak se projevuje na podobě jazyka používání technologií, psaní sms, sociální sítě?

Všechny jazyky se působením těchto médií „zmluvňují“. Prvky mluveného jazyka, zejména syntaktické, pronikají stále více i do textů psaných. Texty, které dnes čteme a píšeme, jsou mnohem jednodušší než texty sto let staré. Dnes je v textech také víc expresivity, což je zvlášť nápadný znak získaný z mluveného jazyka.

— Co smajlíky? Patří do češtiny nebo je to jen grafický prvek?

Grafika je důležitá. Jazyk Facebooku a dalších elektronických médií je také v jádru mluvený. Mluvený jazyk je, na rozdíl od psaného, neúplný bez různých doprovodných neverbálních signálů. Takže zatímco taková Karolina Světlá užívala jazyka čistě psaného, precizního a soběstačného a za půl dne promýšlení a psaní dokázala i bez emotikonů vyjádřit vše podstatné, dnešní uživatel Facebooku je se vším hotov za pár vteřin. Co nestihl nebo nezvládl napsat, to vkládá do emotikonů.

— Vzniká nový Akademický slovník současné češtiny – snad symbolicky je vzhledem k dnešní době už částečně dostupný na internetu. Měl by zahrnovat až 150 tisíc hesel a obsahuje zajímavá slova. Našla jsem třeba amaroun, tedy nové slovo původem z filmu. Takže nová slova stále vznikají?

Ano, nová slova vznikají neustále a ten proces není zachytitelný v úplnosti. Nejvíce nových slov vzniká v odborné komunikaci – předpokládá se, že v českých textech se takových nových slov ročně objeví kolem tisícovky. Vybavuji si třeba termíny jako arboriální „související s loubími, pergolami, zahradními besídkami“, netolismus „chorobná závislost na internetu“ nebo znetrestnit „zbavit nějaký čin charakteru činu trestného“. Nové bylo asi tak před patnácti lety třeba slovo vychytávka. Ujalo se, protože se hodilo a zároveň mělo v sobě cosi citového, což korespondovalo s aktuální tendencí k expresivnosti i ve veřejné komunikaci. Podobně vznikla třeba slova sluníčkářství nebo nepočečenštitelný.

— Existuje průměrná slovní zásoba, kterou by měl mít průměrný Čech?

Čech s bohatým jazykem aktivně užívá tak zhruba deset tisíc slov. Jeho pasivní slovní

zásoba pak bývá mnohokrát větší – odhadem je to asi padesát tisíc slov.

— Co vás baví na studiu češtiny? Co se na ní dá ještě objevit?

Velice mě zajímají jazykové aspekty gramotnosti, hlavně na materiálu jazyků střední Evropy a v širší historické perspektivě. Chtěl bych detailně poznat, jaké změny probíhaly ve struktuře jazyků, když se tyto jazyky stávaly psanými a posléze tištěnými. A také, co se s jejich strukturou děje při procesech opačných, jako právě dnes, když se rozdíl mezi mluveným a psaným jazykem stírají. Závažné je také to, jak existence psaného jazyka s jeho precizností a možností zpětné reflexe a kontroly ovlivnila vůbec to, jak lidé vnímali svět. V době, kdy se jen mluvilo, to bylo jiné než od chvíle, kdy se začalo psát a číst.

— Když mluvíte o počátcích gramotnosti, o jaké době mluvíte?

Něčím exkluzivním u nás gramotnost přestala být v 15. století. Jedním z mnoha dokladů velmi rané poptávky Čechů po psaných textech je fakt, že čeština byla teprve pátým jazykem, ve kterém byla vytištěna bible – Bible pražská z r. 1488 má své předchůdce jen v tištěných biblich latinské, německé, italské a katalánské. Vysoká úroveň gramotnosti byla jistě velmi důležitým faktorem, který utvářel atmosféru střední Evropy. A já bych chtěl na středoevropském jazykovém materiálu ověřovat platnost tezí, které na téma kulturotvorného významu gramotnosti v dějinách vznesli např. Walter Ong nebo Eric Havelock. Je to velice složitá, ale zajímavá problematika, která se dá vztáhnout i na dnešek, protože právě dnes se

objevuje nové nebo „staronově“ cosi jako semigramotnost.

— Co to je?

Přibližná gramotnost. Děti jsou dnes schopny číst a psát, ale nedělají to tak automaticky a samozřejmě jako jejich rodiče a prarodiče. Čtení se už neděje úplně spontánně. Mám kolem sebe hodně dětí, a ačkoli jsou to děti celkem chytré, tak si automaticky nepřečtou nápis, kolem něhož jdou a který si zrovna neplánují přečíst. Neexistuje u nich stav „čtu, i když nechci“. Dnešní děti prostě nejsou už tak „absolutně“ gramotné jako dřívější generace.

— Myslíte, že vás čeština něčím ještě překvapí?

Určitě. Čím víc toho člověk prozkoumá nebo přečte, tím víc nových otázek si zákonitě klade. Když jsem psal knížku o jazycích střední Evropy, uvědomil jsem si, že jazykový systém češtiny se mnohem víc, než by člověk čekal, podobá jazykovému systému maďarštiny. Dva vzájemně nepřibuzné a nesrozumitelné jazyky mají překvapivě podobné rysy ve zvukové i gramatické rovině.

— Co čte bohemista?

Každý večer čtu našim dětem – v poslední době to byly všechny díly Hraníčářova učně a Bratrstva od australského spisovatele Johna Flanagana. Ty další tři hodiny, které denně trávím četbou „pro sebe“, zabere především spousta odborné literatury. Ale vedle toho si čtu pro potěšení vřady také nějakou lehčí knížku mimo obor. Například teď jsou to Dějiny amerického národa od Paula Johnsona. Je to takové poučné a příjemně rozčilující čtení.

V létě se celý svět učí česky

Čím žije univerzitní město v létě, když ho opustí studenti? No přece studentským životem! Jen jedny studenty vystřídají jiní. Zatímco „místní“ se rozprchnou na prázdniny do celého světa, ti „cizí“ z celého světa přijedou do Olomouce. Aby se učili česky.

„Českou republiku, českou kulturu i Čechy a Moravu mám velmi ráda. Jsem fanoušek češtiny,“ svěřila se během minulého ročníku Letní školy slovanských studií Zoja Kalmykova z Moskvy. Poprvé se tato absolventka doktorského studia filozofie na Moskevské univerzitě setkala s češtinou před několika lety v Praze. V učení stále pokračuje, v současné době si platí i soukromého učitele češtiny.

Naše mateřština má pro mnoho cizinců ale řadu úskalí. Třeba podle Belgičanky Sarah Hantekiet je oříškem česká gramatika. „Nedá se říci, jak dlouho se učím česky. Moje maminka je Češka a češtinu používám od malička díky ní. S gramatikou mám ale problémy,“ doplnila studentka biologie z Lovaně. Obě studentky se v Olomou-

ci učily česky na letní škole, kterou už třicet let každoročně pořádá filozofická fakulta. Za tu dobu tady s českou gramatikou zápasilo už více než dva tisíce zahraničních studentů, začátečníků i pokročilých. Nehraje roli vzdálenost, původ ani věk. Česky se chtějí učit staří i mladí, muži i ženy.

A přestože je škola určena dospělým, zkušenost už tady udělali i s mladší zájemkyní. „Každý rok přijíždějí i mladší studenti. Před dvěma lety se u nás česky učila i čtrnáctiletá Američanka, jejíž čeští rodiče chtějí češtinu udržet v rodině. Ve stejném roce se s češtinou potýkal i téměř osmdesátiletý muž. Učil se, protože chce rozumět vnučce svého kamaráda,“ řekl Petr Pořízka, ředitel Letní školy slovanských studií.

Důvody, proč se cizinci chtějí učit česky, se v průběhu let mění. „Zatímco ještě před pěti lety často za češtinou přijížděli potomci emigrantů nebo studenti, kteří bohemistiku studují v různých částech světa, motivací posledních let jsou i profesní důvody. Do Olomouce tak jezdí i lidé, kteří češtinu potřebují ke své práci,“ vysvětlila Lenka Horutová, tajemnice letní školy. Největší zájem o češtinu mají posluchači ze Španělska, Francie a Německa.

„Loni jsme přivítali studenty 27 zemí. V posledních letech k nám jezdí i hodně zájemců z Asie, například z Indonésie, Vietnamu či Japonska, někdy přijíždějí posluchači i z Afriky. Nedávno jsme navázali spolupráci s univerzitou v Tchaj-peji, a tak k nám poslední roky přijíždí se zájmem o češtinu i zhruba 15 mladých lidí z Tchajwanu,“ dodala tajemnice.

Každoročně učí necelou stovku cizinců zhruba dvacetičlenný lektorský tým. Během měsíce se jednotlivé skupiny setkají vždy se dvěma lektory. Každý den absolvují pět vyučovacích hodin včetně konverzace a jazykového tréninku, doplněného o odpolední přednášky o českém jazyce, litera-

tuře, historii a kultuře, fonetický seminář korektivní výslovnosti a řadu odborných workshopů.

„Letní škola slovanských studií je výborná. Cítím, že jsem se za ten měsíc v češtině hodně zlepšila. Ve třídě jsme mluvili pouze česky, i když ne perfektně. Olomouc je navíc nádherné město,“ pochvalovala si Fedora Foucová z Itálie, která se školy účastnila už třikrát. Působí v Římě v duchovním a kulturním Centru Velehrad, kde je v kontaktu s českými poutníky. K inspirativní atmosféře olomoucké letní školy, na kterou se studenti do Olomouce rádi vrací, přispívají podle ní i bohaté doprovodné aktivity. Několikrát týdně nabízí škola videoprojekce českých filmů s anglickými titulky. Herci s některými studenty dokonce nastudují představení, nechybí také tanec, zkouší se polka a lidové písničky. A taky se ochutnává místní kuchyně a samozřejmě zdejší pivo. „Loni se nám osvědčila exkurze do pivovaru Chomout, který řídí absolvent naší univerzity. Zahraniční studenti byli nadšeni z přístupu i prezentace, a proto návštěvu určitě zopakujeme,“ slíbila Lenka Horutová.

Letní škola slovanských studií (LŠSS) nabízí zahraničním zájemcům kurzy českého jazyka, podle individuálního zájmu také kurzy jiných slovanských jazyků, zejména ruštiny a polštiny. Absolventi kurzu LŠSS obdrží na základě výsledků finálních testů osvědčení s dosaženou jazykovou úrovní o absolvování kurzu celoživotního vzdělávání na Univerzitě Palackého, který odpovídá jednomu akademickému semestru výuky češtiny. Každoročně tuto školu pořádá Filozofická fakulta UP. Její 31. ročník se uskuteční od 22. července do 20. srpna.

doporučuji

muzeum

Emilie Petříková, referát vědy a výzkumu PdFUP

Doporučuji **Muzeum umění Olomouc** jako celek. Krásné renovované interiéry, skvělé výstavy, zajímavý doprovodný program. A přihlásí-li se člověk k odběru informačního bulletinu, dorazí mu do počítače každý pátek mailem od šéfa referátu komunikace a marketingu týdenní program – přehledné informace jako na tácku. Stačí si jen vybrat. Občas mám výčitky, že nestíhám...

film

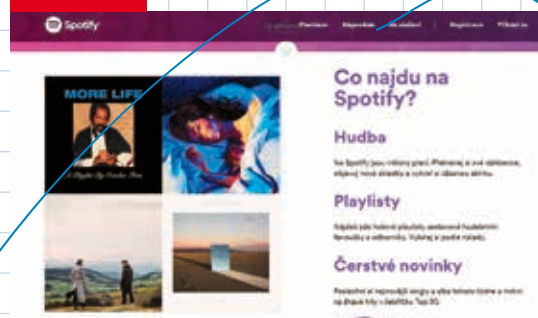

Musím kouknout...

Dana Jurková, marketing manager VTP UP

Zločin v Polné. Dvoudílný televizní film zabývající se skoro 120 let starou aférou údajné rituální vraždy Anežky Hružové mladým židovským hejskem Leopoldem Hilsnerem. Kromě brilantně zpracovaného scénáře a hereckých výkonů člověka zaráží aktuálnost tématu plného paralel se současností. Omezenost české „ulice“. Strach z neznámého se v dějinách recykluje stejně jako iracionální podléhání „autoritě“ populistů, kteří mistrně manipulují dav užívající emočně vypjatou, leč na fakta prázdnou rétoriku. Obdiv pak patří jedincům s odvahou čelit fanatismu, proti kterému dávají všanc svou kariéru a čest.

hudba

Jan Mučka, student oboru Právo a oboru Právo ve veřejné správě PF

Doporučit jen jednu kapelu je poměrně složité. Mé hudební chutě se velmi často mění podle nálady či podle toho, co zrovna dělám. Volím proto hudební službu **Spotify**, kde najdu skoro až nekonečnou zásobu písní a interpretů, a to jak známých, tak neznámých. V jednom kuse tak objevuji i něco nového. Velkou výhodou Spotify jsou podle mě i předvytvořené playlisty, které shromažďují písně například podle stejného hudebního žánru a třeba i podle nálady či atmosféry, kterou vám daná hudba pomůže navodit. V poslední době jsem si pak nejvíce oblíbil Tropical House playlist, který mě vždy přenesl do prosluněných oblastí s písničnými plážemi. Doporučuji vyzkoušet u vaření!

dovolená

Martin Višňa, fakulta tělesné kultury & web *Radost z pohybu*

Nejsem příznivcem válení se u moře. Mnohem raději se vydávám do téměř zapomenutých koutů naší země a objevuji tamní krásy, zvláště pak v pohraničí. Delší dobu mě láká putování Krušnohořím, pořád bych se mohl vracet třeba do javornického výběžku. Pokud byste rádi i vy zažili aktivní poznávací letní dovolenou, zkuste otevřít Mapy.cz, najít si místa jako **Krupka**, **Moldava**, **Jezeří**, **Kalek** anebo třeba **Travná**, **Hraničky**, **Račí údolí** a promyslet výlety. Nebudete litovat.

doporučuji

sport

Michaela Kratochvílová, oddělení vědy a výzkumu
PřF a několikanásobná mistryně světa v raftingu

Světový pohár ve vodním slalomu si 16. až 18. června určitě nenechte ujít. Díky přenosům České televize můžete vidět naše olympioniky, včetně bronzového Jiřího Prskavce. Rozhodně ale doporučuji vydat se přímo do pražské Troji, kde každoročně panuje skvělá atmosféra. V divokých peřejích bude možné sledovat naše reprezentanty a celou světovou špičku. K vidění bude i nová disciplína Extreme Canoe Slalom Cross, což je vyřazovací závod 4 lodí. Já tam chybět nebudu, neboť mě čeká role rozhodčího. Tak na viděnou v Troji !

kniha

Hana Dziková, ředitelka Vydavatelství UP

V rámci výkonu své funkce toho přečtu opravdu hodně, ale jen velice málo z toho mohu doporučit dalším čtenářům. Ale shodou okolností mně nedávno byla doporučena kniha, kterou jsem přečetla téměř jedním dechem. Je to **Ranhojič** od **Noaha Gordona**. Výpravná kniha situovaná do 11. století. Více než 600 stran o cestě z Anglie do Persie, o tom, jak se syn tesaře stane lékařem. Krom poutavého příběhu zasazeného do ranhojičského a lékařského prostředí se člověk dozvídá útržky z dějin Anglie a spoustu o židovství, islámu a křesťanství v 11. století. Při čtení knihy jsem byla nucena několikrát požádat o pomoc Wikipedii, abych se lépe zorientovala. Ale stálo to za to. Vřele doporučuji.

Olomoucké barokní slavnosti jsou zárukou jedinečných zážitků

Třiadvacet večerů, které přinesou šest nově nastudovaných celovečerních programů s vynikajícími českými i zahraničními sólisty a činoherci. Takové budou Olomoucké barokní slavnosti, jejichž pátý ročník nabídne od 7. do 30. července znamenité zážitky. Barokní kulisu poskytne Umělecké centrum Univerzity Palackého.

Všechny partitury bude interpretovat soubor Ensemble Damian. Dramaturgii letošních slavností tvoří z jedné části původní barokní serenády, druhý díl pak tvoří neobarokní opery, které vznikají na historická libreta, jejichž původní hudba se nedochovala.

„Nastudovali jsme například dvě serenády, které pocházejí ze sbírky jaroměřického hraběte Questenberga. Opera *Il Natal di Giove* jeho kancelisty Karla Müllera bude dokonce znít v novodobé světové premiéře,“ řekl Tomáš Hanzlík z katedry hudební výchovy pedagogické fakulty a zároveň i umělecký vedoucí Ensemble Damian. Potvrdil přitom, že i letošní ročník slavností bude tři dny patřit jeho neobarokní opeře *Endymio*, kterou v druhé části večera doplní *Yta innocens*. Obě opery komponoval Tomáš Hanzlík na barokní libreta nalezená v kroměřížském zámku. Z kroměřížského archivu pak pochází i libreto

opery *Coronide*, o jejíž znovuvzkříšení se postaral olomoucký skladatel Vít Zouhar, mimo jiné také člen katedry hudební výchovy pedagogické fakulty a zároveň prorektor Univerzity Palackého.

Na produkcích Olomouckých barokních slavností se letos vystřídá přes 70 profesionálních hráčů na historické nástroje. O plynulé výměny scén unikátní repliky barokního divadla bude každý večer pečovat pětice mašinistů. Představení doplní výstava historických opon českých divadelních spolků či komentované prohlídky neobarokní Sarkanderovy kaple a barokního kostela sv. Michala s výstupem na věž.

PROGRAM

7.–10. 7.

Tomáš Hanzlík:
Lacrimae Alexandri magni

11.–14. 7.

Leonardo Vinci:
La contesa de' numi

15.–18. 7.

Vít Zouhar:
Coronide
Tomáš Hanzlík:
Harlekýnova dobrodružství

19.–22. 7.

Karel Müller:
Il Natal di Giove

27.–30. 7.

Tomáš Hanzlík:
Endymio, Yta innocens
Antonio Vivaldi:
La Senna festeggiante RV 693

zkušenost

text: Eva Hrudníková
foto: archiv Jindřicha Honky

Pět měsíců u Světové lékařské asociace

Student právnické fakulty může sbírat praktické zkušenosti u soudu, na státním zastupitelství, v advokátní kanceláři nebo například u veřejné ochránkyně práv... Anebo zkusit tak trochu „jinou ligu“. Na ni si troufl Jindřich Honka. Pět měsíců pracoval u prestižní nadnárodní organizace. Na sekretariátu Světové lékařské asociace (The World Medical Association – WMA) nedaleko Ženevy.

Ojedinelou stáž odstartovala zdánlivá maličkost. Vyprávění spolužačky Brigity Sílešové, která si pochvalovala praxi v mezinárodním prostředí. „Musím přiznat, že mě tehdy nadchla. Dokonce mi dala konkrétní tip na právě uvolněné místo u Světové lékařské asociace. Měl jsem štěstí. Byl jsem ve správný čas na správném místě,“ vzpomíná skromně Jindřich Honka, posluchač posledního ročníku oboru Právo. Nahrála mu i skutečnost, že Univerzita Palackého má s WMA uzavřenou dohodu o spolupráci.

Prvotní nadšení se postupně začalo měnit v reálné administrativní přípravy. S těmi mu pomohlo zahraniční oddělení právnické fakulty. Aby se Jindřich Honka dostal na vytoužené místo, musel uspět v dvoukolovém výběrovém řízení. „Absolvoval jsem i ústní pohovor s představiteli asociace ve formě skype konference v angličtině. Pro ověření jazykových schopnos-

tí se mnou mluvili i německy. Po pohovoru mě vybrali a pak už jsme jen doladovali detaily stáže.“ Vše šlo podle něj nečekaně rychle. Možný výjezd začal řešit v srpnu a už 1. listopadu otevíral dveře sekretariátu Světové lékařské asociace ve Ferney-Voltaire, francouzské vesničce ležící těsně u Ženevy.

Nejdříve absolvoval seznamovací kolečko po odděleních a pak přišly první pracovní úkoly. A byly velmi pestré. Pomáhal s administrativou, s databází asociace nebo archivem. Byl k ruce advokátce sekretariátu, která se věnuje hlavně mezinárodnímu humanitárnímu právu a právu v oblasti lidských práv.

Nejdříve absolvoval seznamovací kolečko po odděleních a pak přišly první pracovní úkoly. A byly velmi pestré. Pomáhal s administrativou, s databází asociace nebo archivem. Byl k ruce advokátce sekretariátu, která se věnuje hlavně mezinárodnímu humanitárnímu právu a právu v oblasti lidských práv. →

Světová lékařská asociace (The World Medical Association) sídlí ve francouzské vesničce Ferney-Voltaire nedaleko Ženevy. Sdružuje více než stovku národních lékařských asociací a zastupuje miliony lékařů a pacientů po celém světě. WMA vznikla krátce po druhé světové válce v roce 1945 a tehdejší Československo se jejím členem stalo v roce 1990. Hlavní úlohou asociace je vyjadřovat se k etickým problémům. Snaží se o ochranu standardů lékařské péče a lidských práv. Dále se podílí na vzdělávání lékařů, podporuje lékařský výzkum, vytváří doporučení a vyjadřuje se k aktuálnímu dění ve světě po stránce odborné, medicínské a péče o zdraví.

Vytvářel pro ni právní rešerše, zkusil si napsat i pár podání. „Ta byla pro mě jako studenta práv dost výživná. Podílel jsem se také částečně na aktualizaci jejich vnitřních politik a rezolucí,“ vyjmenovává Jindřich Honka a nešetří pochvalami na adresu svých kolegů. „Tamní kolektiv byl perfektní. Od začátku jsem se cítil jako platný člen týmu. Respekt byl vzájemný.“

Když má vybrat nejcennější pracovní zážitky, příliš neváhá. Spolu s kolegy dostal možnost účastnit se za WMA zasedání Výkonné rady Světové zdravotnické organizace v Ženevě. „Měl jsem tam dokonce dva veřejné příspěvky, jeden se věnoval roli zdravotnického sektoru ve strategickém přístupu k mezinárodnímu chemickému managementu a druhý světové drogové

problematice a hazardu. Bylo to streamované do celého světa a při jednom z výstupů mě ke slovu vyzvala sama předsedkyně Světové zdravotnické organizace Margaret Chanová,“ popisuje se zaujetím. Další významnou zkušeností pro něj byla přítomnost na jednání Rady pro lidská práva OSN, kde se právě řešil konflikt v syrském Alepu.

Po dobu stáže bydlel ve studentském kampusu v Ženevě a jako vášnivý horal trávil svůj volný čas poznáváním švýcarských Alp. „Když je pěkně, je přímo z Ženevy vidět Mont Blanc. Úžasné.“ Vedle turistiky také stihl zajít na vyhlášený autosalon a poznat tamní československou komunitu. Díky těmto lidem se navíc potkal s Janem Károu, velvyslancem

při OSN, který ho několikrát pozval na recepci.

Když má Jindřich Honka najít na práci pro WMA cokoli negativního, něco, s čím nebyl zrovna spokojený, krátce se zamyslí. Jeho odpověď je krátká a stručná. „Nic, snad jen život v Ženevě je finančně náročnější,“ říká s úsměvem. Vzápětí přidává rady studentům, kteří by ho chtěli následovat. Stačí prý být připraven, jazykově a trochu odborně, a nebát se. „Nesmíte se nechat odradit vstupními požadavky, nároky zaměstnavatele a úvodní byrokracií. Prostě věřit si a zkusit to. Jsem velmi rád, že jsem mohl pracovat v mezinárodním prostředí, v mezinárodní organizaci. Je to zkušenost k nezaplacení,“ dodává devětadvacetiletý student.

Jindřich Honka (* 1988)

Pochází z Opavy. Magisterský titul získal na FF UP, kde úspěšně absolvoval obor Politologie a evropská studia. Druhý magisterský titul by rád získal na PF UP. V současnosti má před sebou státní závěrečné zkoušky. Svou profesní budoucnost vidí v kombinaci dvou studovaných oborů, ideálně s mezinárodním prvkem. Mezi jeho zájmy patří cestování, hory a sport.

text: Martin Višňa
foto: Gabriela Knýblová

absolvent

Kateřina Neumannová: Nejlepší je, když vlastní dech nevnímáme

Kateřina Neumannová
(* 1978)

Absolvovala bakalářské studium na Lékařské fakultě Univerzity Palackého, obor Léčebná rehabilitace a fyzioterapie, na něj navázala magisterským studiem fyzioterapie na fakultě tělesné kultury. Promovala v roce 2002, od té doby na katedře fyzioterapie pracuje. Kromě toho je členkou České pneumologické a ftizeologické společnosti a Evropské respirační společnosti. Za Českou republiku se podílela na přípravě výukových sylabů Plicní rehabilitace v projektu HERMES (Harmonising Education in Respiratory Medicine for European Specialists).

Při vyslovení jména Kateřina Neumannová si i méně zasvěcení do sportovního dění vybaví slavnou českou lyžařku. Stejně jméno ale nosí i odborná asistentka katedry fyzioterapie fakulty tělesné kultury, která se významně zasloužila o rozšíření informovanosti o plicní rehabilitaci.

„Dýchání je klíčová životní funkce. Většinou se k němu přistupuje z pohledu výměny plynů, dodat kyslík do těla a vydýchat oxid uhličitý. My se na dýchání díváme i z hlediska pohybové funkce, neboť celý dechový cyklus je prováděn cestou dýchacích svalů. Kdyby přestaly pracovat, přestaneme dýchat,“ říká fyzioterapeutka a vysvětluje: „Dýchací svaly ale plní i další důležité funkce. Třeba bránice je důležitým svaelem hlubokého stabilizačního systému, který udržuje tělo dostatečně dobře vzpřímené. Řada pomocných dýchacích svalů se zase uplatňuje na pohybech krční páteře či horních končetin, břišní svaly zabezpečují pohyb trupu. Když svaly neumí dobře plnit všechny funkce, velmi často se zvyšují projevy dechových obtíží.“

Komplexní péče

Plicní rehabilitace představuje komplexní multidisciplinární péči o pacienty s poruchami dýchání, cílem je zlepšení fyzické i psychické kondice pacienta a behaviorální změna jeho chování. Zahrnuje postupy respirační fyzioterapie, vytrvalostní a silový trénink, ale i ergoterapii, nutriční poradenství a psychosociální podporu.

„Snažíme se reedukovat dechový vzor, tedy aby pacient dýchal optimálně a neměl potíže s dýcháním v klidu ani během pohybových aktivit. Používáme různé techniky, například nácvik bránického dýchání, trenážery pro cílené posílení dýchacích svalů, drenážní techniky pro usnadnění vykašlávání. Pracujeme i s podporou vzpřímeného držení těla. Respirační fyzioterapii vždy doplňuje pohybový trénink zaměřený na zlepšení tolerance zátěže s cílem odstranění dušnosti při běžných činnostech, jako jsou domácí práce nebo chůze do schodů,“ popisuje Kateřina Neumannová.

S plicní rehabilitací se poprvé setkala při studiu na lékařské fakultě, podrobněji se jí začala zabývat při psaní diplomové práce o pohybové zdatnosti u dětí s bronchiálním astmatem na fakultě tělesné kultury. „Tedy jsem zjistila, že i když je velká skupina pacientů, kterým plicní rehabilitace může pomoci, tak bylo velmi málo pracovišť, která něco takového nabízela. Většina pacientů byla léčena pouze farmakologicky. I při studiu bylo toto téma probíráno jen okrajově,“ vzpomíná.

Dnes už je situace lepší. Jedním z mezníků v její práci je sepsání doporučeného postupu plicní rehabilitace a podílení se na doporučeném postupu pro diagnostiku a léčbu stabilní chronické obstrukční plicní nemoci, které přijala Česká pneumologická a ftizeologická společnost. Podepsán je pod nimi i další absolvent olomoucké fyzioterapie Jakub Zatloukal z univerzitní nemocnice v britském Leicesteru.

Chronickou obstrukční plicní nemocí se Kateřina Neumannová zabývá i v publikaci oceněné čestným uznáním rektora Univerzity Palackého. „Při a po pohybové zátěži se u pacientů výrazně zhoršuje rovnováha a zvyšuje se riziko pádu. Oproti zdravým jedincům nejsou schopni při zvyšující se rychlosti prodloužit krok a zvýšit frekvenci chůze, více zatěžují malíkovou stranu chodidla a nedochází u nich k optimálnímu odvíjení a odrazu z palce, což může opět vést ke zhoršení stability při chůzi,“ shrnuje zjištění analýzy.

Dýchání ve zdraví a nemoci

Výsledky výzkumů s kolegy opakovaně prezentuje na konferenci Evropské respirační společnosti, největší světové akci zaměřené na onemocnění dýchacího systému. A soustředí se i na vzdělávání lékařů, fyzioterapeutů, pacientů a veřejnosti o možnostech plicní rehabilitace na různých akcích. Na letošní workshop Dýchání ve zdraví a nemoci, pořádaný katedrou fyzioterapie, přijeli lékaři z Chorvatska, Albánie, Rumunska, Slovenska či Izraele, zemí, kde není plicní rehabilitace tak rozšířená. „Podle ohlasů byla akce velmi přínosná. Host z Izraele uvedl, že se mu cesta vyplatila a že je plný nápadů, co by na své plicní klinice posunul dál. Těší mě, že můžeme zkušenosti předat i kolegům ze zahraničí.“

Jako olomoucká rodačka je hrdá na své město. „Olomouc je krásná. Jsem ráda, že tu máme parky plné stromů a že je kousek do hor. Dýchá se mi tu dobře, a když se podaří eliminovat dopravu a vybudovat více cyklostezek a relaxačních zón, bude se dýchat ještě lépe. Věřím, že se podaří edukovat včas veřejnost o škodlivosti kouření a že se i díky našim studentům, kteří vědí o plicní rehabilitaci, podaří rozšířit její dostupnost. Cílem je, aby se nám všem, zdravým i nemocným, dobře dýchalo. Nejlepší totiž je, když svůj dech nevnímáme. Pokud ho vnímat začneme, značí to většinou nějakou obtíž,“ připomíná Neumannová.

A při zmínce o slavné jmenovkyni se jen usmívá: „Ano, jmenuji se Kateřina Neumannová, mám ráda běžecké lyžování, ale místo medailí se snažím vrátit snadné dýchání všem, kteří to potřebují.“

Botanická zahrada je zdrojem poznání i místem odpočinku

Chcete-li najít v centru Olomouce oázu klidu, měly by vaše kroky zamířit do Botanické zahrady Přírodovědecké fakulty Univerzity Palackého. Toto zelené království nedaleko Smetanových sadů není jen místem odpočinku, ale slouží také pro výuku a vědeckou práci. Je i cílem mnohých zahrádkářů, kteří si od začátku března mohou vzájemně vyměňovat a sdílet osivo ve zdejší semínkovně.

Botanická zahrada se rozkládá na ploše zhruba půl hektaru. Nachází se v ní kolem 1 500 domácích i cizokrajných druhů rostlin. Najdeme zde velkou část střeoevropské květeny, druhy běžné i méně často pěstované v okrasných zahradách a parcích. Pozornost je věnována i květeně severovýchodní části Severní Ameriky. Nedílnou součástí zahrady jsou i druhy významné z hlediska užitkového, tedy kulturní, léčivé a aromatické rostliny.

„Návštěvníci jsou pravidelně překvapeni zjištěním, jak vlastně ve vegetativním stavu vypadají i u nás známé druhy obilovin, luštěnin, zelenin a technických plodin. Pozornost tak budí cizrna, quinoa, kolekce chilli papriček nebo třeba srovnání dvou nejčastěji pěstovaných druhů tabáku. Na své si u nás přicházejí

i skalničkáři, kteří obdivují starou skalku z doby výstavby zahradního domku kolem roku 1908 i novou skalku břídlivcovou. Ta v současnosti hostí stále se rozrůstající sbírku zejména balkánské vysokohorské květeny, ovšem své zástupce tu mají i takové oblasti, jako je Kavkaz, severní Turecko, Patagonie, jihoafrické Lesotho nebo Nový Zéland,“ zve k návštěvě vedoucí zahrady David Cigánek.

Botanická zahrada má pozoruhodnou historii. Navazuje na klášterní zahradu zmiňovanou poprvé v roce 1787 a využívanou pro potřeby medicínsko-chirurgického lycea, které bylo součástí olomoucké univerzity. Po jejím zrušení byla zásluhou botanického spolku od roku 1901 postupně obnovena na svém dnešním místě a díky příspěvkům dobrodinců udržována ve výborném stavu až do konce II. světové války. První rostliny jí věnovali správci botanických zahrad v Lednici a Vídni-Schönbrunn, významným způsobem se na financování zahrady podílela nejen česká, ale zejména německá a židovská inteligence. Po válce zahradu nakrátko převzalo město, v roce 1956 byla předána tehdejší Vysoké škole pedagogické a o tři roky později přírodovědecké fakultě.

V době zahradní sezóny (duben–říjen) je volně přístupná veřejnosti. Díky iniciativě studentů sdružených pod hlavičkou ČSOP Arion je v ní i první olomoucká semínkovna, která slouží k nekomerční výměně semen rostlin mezi nadšenými městskými zahradníky.

Moravsko-slovenské formy řeči

Rozkolísanost tvaroslovné, pravopisné i zvukové normy spisovné češtiny na počátku českého národního obrození odstranil Josef Dobrovský svou německy psanou Zevrubnou mluvnici jazyka českého (Ausführliches Lehrgebäude der böhmischen Sprache) z roku 1809 (2. vyd. 1819), přičemž akceptoval stav psaného českého jazyka v době vrcholného humanismu, tedy ve 2. polovině 16. století. Vznikly tak difference mezi spisovnou češtinou, jejím interdialektem – obecnou češtinou i mezi českými a moravskými dialekty, což zavadalo příležitost k návrhům – slovy Josefa Jungmanna – „aby český (písemný) jazyk něco svého pravidla upustil a slovačině

i moravčině přiblížiti se hleděl“. Původci těchto návrhů byli zejména katolický kněz Vincenc Pavla Ziak či Žák (12. 1. 1797 Úsobí – 30. 3. 1867 Podivín) a úředník František Dobromysl Trnka (13. 2. 1798 Humpolec – 23. 5. 1837 Olomouc). Oba se narodili v Čechách, na Moravu je zavedla jejich povolání a bývají řazeni k prvním reprezentantům tzv. moravského jazykového separatismu.

Filolog a veršotepec

Se Studijní knihovnou v Olomouci a tím také se zdejší C. k. Františkovou univerzitou byl od roku 1832 spjat František Dobromysl Trnka. Studoval na gymnáziu v Hradci Králové a ve Vídni, poté působil jako vychovatel v Polsku, Čechách a na Moravě, v roce 1827 cestoval po Slovensku a sbíral lidové písně, přísloví a pořekadla. V letech 1828–1831 vyučoval v Brně češtině, polštině a ruštině, zaměstnán byl jako překladatel u brněnského kriminálního soudu, pokoušel se i o české verše. Časoměrnou ódu K češtině Trnka složil roku 1820 v Náměšti u Olomouce – počíná následovně: „Češtino! outého má mocná, o čáko (= naději) jedinká! / Od tebe nikdy, milá! neupustím v strasti i slasti. / Tys mnoho dobrodiní velkých synu svému dopřála; / zjednáváš posavad útočiště mi, má těšitelko!“

Své jazykové reformátorství Trnka prezentoval ve více spisech, zejména ale v pojednání O českém jazyku – Ve prospěch mladým spisovatelům i na výstrahu nedozrálým recensentům (1831–1832). Toto pojednání o dvou částech, vydané v Brně a v Olomouci a polemizující s nepříznivou anonymní recenzí Trnkovy sbírky Pořekadla (přísloví) Slovákův moravsko-uherských (1831) v Časopise Českého muzeum (ČČM), ročník 1831. Autorem recenze byl František Palacký, rodem Moravan, jenž

na uvedené Trnkovo pojednání reagoval zdrcující kritikou Trnkových „moravsko-slovenských forem řeči“ a jeho teze, že „spisovná řeč buď obsahem výborností vyňatých ze ponářeč (= nářečí) sobě nejbližších“; Palackého kritika byla otištěna v ČČM, ročník 1832. Palacký bryskně odmítl Trnkovy propozice, k nimž mj. náleželo zrušení kroužkovaného ů a jeho náhrada dlouhým ó – Bóh, návrat ke staročeským nepřehlasovaným podobám – duša, volaj, z hanáčtiny převzatá podoba 3. os. pl. – prosio, kuriózní kompozita – blahodušnost, věkostrmný, všudybytný, lidohromecapod.

Úpadek do trudnomyslnosti

Jaký byl další života běh Františka Dobromysla Trnky, vystihl Josef Bartocha v rozpravě Čeština na bývalé univerzitě a stavovské akademii v Olomouci (1905): „Jsa roztrpčen, že jeho novoty jazykové nedocházely ohlasu a že se potkaly s příkrým odsouzením, a také v úřadě svém od představeného svého jsa pronásledován, zabíral si obě hluboko, rmoutil se a upadal do trudnomyslnosti. V této sklíčenosti těšil jej ušlechtilý vlastním olomoucký dr. Mošner (= Med. Dr. František Jan Mošner, profesor chirurgie a porodnictví na Medicínsko-chirurgickém studiu při C. k. Františkově univerzitě), který s ním chořoval na procházky a jej bavil; ale nemoc jeho se horšila, až smrt vysvobodila tohoto upřímného milovníka svého národa od všech pozemských svízelnův a strastí roku 1837. Musíme jen litovati, že pro nepraktické reformy tak časný vykopál si hrob!“ K tomu je třeba dodat, že bibliotékař olomoucké Studijní knihovny Franz Xaver Johann Richter vytýkal skriptoru knihovny Trnkovi závislost na alkoholu a že Trnka zemřel 23. května 1837 na „zápal mozku“.

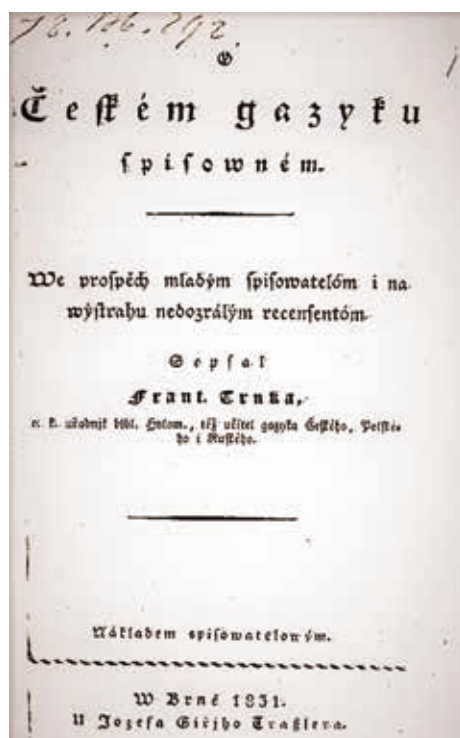

foto:
Gabriela Knýblová

Natália Kaščáková je doktorandka Institutu sociálního zdraví CMTF UP (OUSHI) v oboru Sociální a spirituální determinanty zdraví. Po studiu medicíny v Praze a Bratislavě se specializuje na psychiatrii a psychoterapii. Do Olomouce přijíždí už druhým rokem z Bratislavy, kde pracuje v soukromé praxi.

Obohacující zkušenost

Můj začátek na OUSHI bol nečakaný a neplánovaný. Počas posledného roku mojej materskej dovolenky s druhým synom mi pán dekan navrhol, či by som nemala chuť pozrieť sa na zaujímavé údaje týkajúce sa vzťahov a zdravia. Keďže som ako psychiatrička a psychoterapeutka vnímala psychické ochorenia a možnosti liečby u pacientov v bio-psycho-sociálnom rozmere, rada som začala spolupracovať s OUSHI a napokon sa rozhodla aj pre doktorandské štúdium v odbore bio-psycho-sociálno-spirituálne determinanty zdravia.

V Olomouci som medzi kolegami a v tíme OUSHI našla vzácnych ľudí s rozmanitými pohľadmi na svet a na život, čo je pre mňa veľmi inšpiratívnou skúsenosťou. Bonusom je individuálny prístup ku každému študentovi, vyslovene šitý na mieru jeho potrebám, fokusu záujmu a jeho možnostiam. Rozšíril sa obzor mojej pôvodnej profesie aj o spirituálny rozmer.

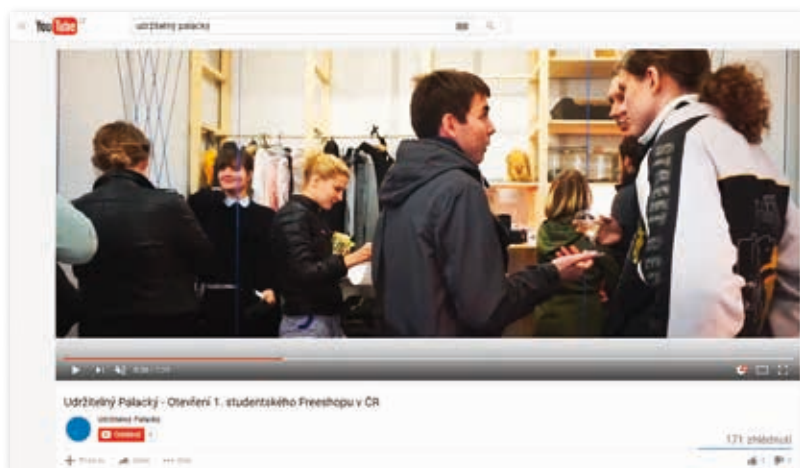
Každá návšteva Olomouce je zážitkom, prechádzky po starom meste, atmosféra mesta a univerzity sú ďalšími bonusmi, a vždy sa teším aj na posedávanie v príjemných a útulných reštauráciách a „hospodách“ s našim OUSHI tímom, kde sa dá do neskorých hodín debatovať nielen o vede, ale aj o strastiach a radoostiach života.

Obohacující zkušenost

Můj začátek v OUSHI byl nečekaný a neplánovaný. Během posledního roku mé mateřské dovolené s druhým synem mi pan děkan navrhl, jestli bych neměla chuť podívat se na zajímavé údaje týkající se vztahů a zdraví. Jelikož jsem jako psychiatr a psychoterapeut vnímala psychická onemocnění a možnosti léčby u pacientů v bio-psycho-sociálním rozměru, ráda jsem začala spolupracovat s OUSHI a nakonec se rozhodla i pro doktorské studium v oboru bio-psycho-sociálně-spirituální determinanty zdraví.

V Olomouci jsem mezi kolegy a v týmu OUSHI našla vzácné lidi s rozmanitými pohledy na svět a na život, což je pro mne velmi inspirativní zkušenost. Bonusem je individuální přístup ke každému studentovi, vysloveně šitý na míru jeho potřebám, fokusu zájmu a jeho možnostem. Rozšířil se obzor mé původní profese i o spirituální rozměr.

Každá návštěva Olomouce je zážitkem, procházky po starém městě, atmosféra města a univerzity jsou dalšími bonusy, a vždy se těším i na posedávání v příjemných a útulných restauracích a „hospodách“ s naším týmem OUSHI, kde lze do pozdních hodin debatovat nejen o vědě, ale i o strastech a radostech života.

Samozřejmá nesamozřejmost

Když děláte rozhovor s lékařem třeba o bolesti zad a on mluví o nutnosti pohybu a prevence, jaksi automaticky se narovnáte. Když zpovídáte bohemistu, zvolníte proud řeči, pečlivě vyslovujete, správně skloňujete, vyhýbáte se anglicismům a používáte slova, o kterých jste ani neměli ponětí, že je znáte. Přesně tak vypadal rozhovor s Ondřejem Bláhou, který jsme vedli pro tento Žurnál. To setkání bylo ale mnohem víc než jen „řeč o řeči“. Bylo to i přemýšlení o minulosti, o tom, kdo jsme a kým jsme se díky jazyku stali. Bylo to rozmlouvání i o přítomnosti, o tom, že ani tak samozřejmou věc, jako je jazyk, nesmíme zanedbávat. Bylo to i přemítání o budoucnosti, o tom, že právě jazyk může ve složitém světě posílit naše společenství a přidat nám – v pozitivním smyslu – na sebevědomí. Jistěže je dobré znát svět, cestovat, inspirovat se jinými kulturami, učit se cizí jazyky. Ale stejně tak je dobré umět dobře česky a být pyšný na historii a kulturu, kterou máme.

Přeji vám příjemné české letní dny

Ivana Pustějovská
vedoucí redakce médií UP

Z MÉHO ŽIVOTA, tak se jmenuje výstava v olomouckém Vlastivědném muzeu připravená ke 110. výročí narození Aljo Berana, akademického malíře a autora znaku Univerzity Palackého. Obrazy jsou instalovány v chodbě před expozicí Olomoucká univerzita a k vidění jsou do konce roku. Kdo chce mít i doma památku na Olomouc a umělce, může si v univerzitním obchodě UPoint koupit magnetku s jedním z jeho motivů.

BĚH O POHÁR REKTORA

RUNCZECH

MATTONI
1/2MARATON
OLOMOUC
24. ČERVNA 2017

#OLHALF

Titulární partner
rodinného běhu

Hlavní partneři

Patroni

Univerzita Palackého
v Olomouci